

## แนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนุษย์เราทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีความหวัง ทั้งนี้เพราะความหวังจะเป็นขั้วนกรกระตุ้นให้บุคคลมีกิจกรรมเพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนปรารถนา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าบุคคลควรจะมีการวางแผนการดำเนินชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จดังจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายประสงค์ของชีวิตที่กำหนดไว้ นักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นนักศึกษาที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น มีเป้าหมายชีวิตด้านวิชาชีพค่อนข้างจะเด่นชัด เพราะวิชาศึกษาศาสตร์เป็นการศึกษาทางด้านวิชาชีพที่ใช้เวลาศึกษามาไม่น้อยกว่า 7 ปี แต่กระนั้นนักศึกษาก็ยังมีโอกาสที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนเป้าหมายชีวิตของเขา การศึกษาเป้าหมายชีวิตของนักศึกษاپริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในด้านการประกอบการพิจารณาจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลตามเป้าหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ และตอบสนองความต้องการของนักศึกษาให้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายชีวิตของนักศึกษาด้านการศึกษาต่อ ด้านการประกอบอาชีพ และด้านการมีครอบครัว ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาถึงเป้าหมายชีวิตของนักศึกษاپริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า "เป้าหมาย"

จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของ "เป้าหมาย" ว่าหมายถึงจุดประสงค์หรือความมุ่งประสงค์ที่จะให้บรรลุและให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ ทั้งนี้ต้องมีกรวางแผนนโยบายและวิธีดำเนินการตามกำหนดการด้วย จึงจะสัมฤทธิ์จุดประสงค์ (ราชบัณฑิตยสถาน 2524 : 161-162)

ใน Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายว่า "เป้าหมาย" หมายถึงจุดหมายปลายทางซึ่งบุคคลพยายามหรือปรารถนาจะบรรลุตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ (Guralnik 1981 : 972)



และ A Dictionary of Management ได้ให้ความหมายไว้ 3 ประการคือ  
(Resenberg 1983 : 223)

1. หมายถึง ผลของการกระทำที่บุคคลหรือองค์การพึงปรารถนา
2. หมายถึง ผลสุดท้ายหรือจุดหมายปลายทางของแผน
3. หมายถึง สิ่งที่บุคคลมุ่งพยายามจะทำกรให้สำเร็จ

นอกจากความหมายที่เป็นคำนิยามจากศัพท์ที่ได้จากพจนานุกรม และ Dictionary  
แล้วยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเป้าประสงค์ไว้ดังนี้

คาสท์ และโรเซนวิกท์ (Kast and Rosenzweig 1985 : 179) ได้ให้ความหมาย  
ของ "เป้าประสงค์" หมายถึง ความปรารถนาในอนาคต ซึ่งบุคคล คณะบุคคล หรือองค์การมุ่ง  
พยายามกระทำให้สำเร็จ โดยนัยนี้เป้าประสงค์จึงหมายถึงรวมถึง งานที่ได้รับมอบหมายหรือหน้าที่  
ภารกิจ ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย สิ่งที่กำหนดให้และเวลาที่กำหนด

รงชัย สันติวงษ์ (2519 : 57-58) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความคาดหวังที่ต้องการ  
จะเป็นไปในทางต่าง ๆ ของบุคคล หรือองค์การ มักแสดงทิศทาง การเติบโต ค่านิยม และความ  
ต้องการในระยะยาว

ส่วนอนันต์ เกตุวงศ์ (2523 : 24) ได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้ "เป้า  
ประสงค์"หมายถึงความปรารถนาในอนาคตที่กำหนดขึ้นและเป็นแนวทางนำไปสู่วิธปฏิบัติ วิธิต่า ดำเนินงาน  
เพื่อให้เกิดงาน เพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย หรือความมุ่งหมายในอนาคตที่จะกำหนดวิธปฏิบัติ  
และวิธิต่า ดำเนินงานเพื่อสนองตอบความมุ่งหมายนั้น

จะเห็นว่า เป้าประสงค์มีลักษณะที่นำไปสู่การกำหนดวิธปฏิบัติและวิธิต่า ดำเนินงานเพื่อสนองตอบ  
ความมุ่งหมายในอนาคต ในภาษาอังกฤษ นอกจากคำว่า Goal แล้ว ยังมีคำว่า Purpose,  
Objective, Mission และ Target ซึ่งอาจใช้คำภาษาไทยว่าความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์  
ปณิธาน และเป้าประสงค์ ซึ่งมีระดับต่างกันดังนี้ ความมุ่งหมาย (Purpose) และปณิธาน  
(Mission) มีลักษณะเป็นปรัชญาและอุดมการณ์อันมีขอบเขตกว้างกว่าวัตถุประสงค์



(Objective) ซึ่งมีลักษณะที่เห็นแนวทางนำไปสู่วิธีปฏิบัติและวิธีดำเนินงาน แต่ที่นิยมใช้คือ Goal และ Target ซึ่งมีจะใช้กำหนดแคลงมาสามารถบอกปริมาณ จำนวน และ ตัวเลข หรือลักษณะได้อย่างชัดเจน (อนันต์ เกตุวงศ์ 2526 : 23)

เป้าประสงค์มีความสำคัญต่อบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ การบรรลุเป้าประสงค์เป็น องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดของบุคคลและสถาบัน (Parson, 1961 : 35) เพราะเป้าประสงค์มีประโยชน์ต่อบุคคลและสถานศึกษาหลายด้าน ดังที่ ปีเตอร์สัน (Peterson 1971 : 14-16) ได้กล่าวถึงการมีเป้าประสงค์นั้นบุคคลและสถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็น ประโยชน์ได้ดังนี้

1. เป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย
2. เป็นเครื่องชี้นำในการตัดสินใจ
3. เป็นเครื่องชี้ในการวางแผนงาน
4. เป็นเครื่องชี้ในการวัดระบบข่าวสาร
5. ใช้ในการประเมินผลของ สถาบันศึกษา
6. ใช้เป็น เครื่องตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน

อนันต์ เกตุวงศ์ (2526 : 24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเป้าประสงค์ว่ามีความสำคัญ ต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก เพราะเป็นมาตรการของความสำเร็และความล้มเหลว เป้าประสงค์ ที่ดีควรเป็นเป้าประสงค์ที่กำหนดขึ้นด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล และเป็นที่ยอมรับอย่างดีในระหว่าง บุคคลในองค์กรนั้น หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะหากเป้าประสงค์ที่กำหนดขึ้นแล้ว ไม่มีทางที่จะปฏิบัติให้ บรรลุผลสำเร็จตามนั้นได้จะทำให้เกิดความขัดแย้งต่อต้านตามมา

สมิท (Smith, 1961 : 205) ได้ให้ความหมายของเป้าประสงค์ไว้ว่าหมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องการจะเป็น ต้องการจะมีหรือต้องการจะสัมฤทธิ์ผล เป็นความต้องการที่เรารู้จักสังคม และเป็นคำนิยามที่บุคคลยึดถือ บุคคลมีความต้องการที่เป็นแรงจูงใจให้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ กัน ซึ่ง ก็สอดคล้องกับ คอมบ์และสไนก์ (Combs and Snigg, 1959 : 102) ที่ว่า เป้าประสงค์ใน ชีวิตของบุคคล จึงเป็นสิ่ง เกิดจากความต้องการทางด้านสังคม จากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่ได้รับ



จากครอบครัว โรงเรียนและสังคม บุคคลจะสร้างระบบความต้องการ เป็นเฉพาะบุคคลซึ่งจะเป็นพื้นฐานของ เป้าประสงค์ของแต่ละบุคคล ดังนั้น เป้าประสงค์ของชีวิตของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป เนื่องจากการเรียนรู้และการรับรู้ที่แตกต่างกัน องค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญคือค่านิยม ซึ่งได้แก่ ความเชื่อถือเกี่ยวกับสิ่งที่ดี หรือชอบ และสิ่งที่เลว หรือไม่ชอบค่านิยมสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม ผู้ที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมนั้น ถ้าบุคคลใดได้ยอมรับค่านิยมหนึ่ง ๆ มา เป็นของตน ค่านิยมก็อาจจะเปลี่ยนสภาพเป็น เป้าประสงค์หรือ เป้าประสงค์ของนิสัยของผู้นั้นได้ การดำเนินชีวิตของคนเรา เป็นสิ่งที่สำคัญและยิ่งใหญ่มากกว่ากิจกรรมหรือการศรัทธาใด ๆ เพราะช่วงชีวิตทั้งชีวิตที่จะต้องวางแผนการณหรือกำหนด เป้าประสงค์ของชีวิต และในการวางแผนนั้นจำเป็นจะต้องใช้ความขยันหมั่นเพียร และสติปัญญาทุก ๆ หน่วยที่สรรหามาได้ เพื่อสร้างชีวิตให้สำเร็จดัง เป้าประสงค์ชีวิตที่วางไว้ เชื่อกันว่าความสำเร็จทุกเรื่องจะพบว่ามี การวางแผนอย่างระมัดระวัง และโดยละเอียดถี่ถ้วน

การกำหนดเป้าประสงค์ไว้ นั้น ย่อมมีผลดีและมีประโยชน์ในด้านการบริหารงาน ซึ่งสามารถสรุปถึงประโยชน์ของ เป้าประสงค์ได้ดังนี้คือ

1. กระตุ้นให้บุคคลทำงาน เพราะการทำงานทุกอย่างจะต้องมี เป้าประสงค์และควรจะให้ ผู้ปฏิบัติทราบและเข้าใจ
2. ก่อให้เกิดการวางแผนร่วมกัน หรือการปฏิบัติการที่มีการประสานงานร่วมมือกัน ในรูปของแผนงาน
3. เป็นพื้นฐานของการกระจายอำนาจ
4. ก่อให้เกิดมาตรฐานเพื่อการควบคุมงาน
5. ช่วยให้มองเห็นความเป็นไปได้ในเบื้องต้นอย่างชัดเจน
6. ทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมก่อนและหลัง
7. สามารถหาแนวทางหลีกเลี่ยงปัญหาอุปสรรคไว้ล่วงหน้า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาต่อ

นักศึกษาที่จบการศึกษาแล้วมีความต้องการที่จะเรียนต่อ ส่วนมากมักจะเป็นผลมาจาก แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ต้องการงานที่ดีกว่า รายได้สูง ต้องการเพิ่มประสบการณ์



ทักษะในการทำงาน และมีความเป็นอิสระมากขึ้น แรงจูงใจมีต่อปล้นองความสามารถของบุคคล ความสามารถพิเศษ และมีความต้องการที่จะพัฒนาความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งตรงกับ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ( Maslow 1960 : 122-144) ที่ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับความ ต้องการอันเป็นพื้นฐานของแรงจูงใจ เป็นที่รู้สึกและยอมรับกันอย่างแพร่หลาย นั้นคือความต้องการ ขั้นที่ 5 ต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการที่พิจารณาถึงสมรรถนะที่เป็นไปได้ ของตน และการบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ เมื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตามมีการพิจารณาถึงบทบาท ของเขาในชีวิตว่าจะเป็นอย่างไ่ บุคคลผู้นั้นจะผลักดันชีวิตของตนเองให้ เป็นไปในทางที่ดีที่ลุดตาม ที่ได้คาดหมายไว้ อย่างไรก็ตามก็ย่อมขึ้นกับขีดความสามารถของเขาด้วย

ลูเมธ เดียวอิสเรล (2527 : 4) ได้อ้างถึงความต้องการของมนุษย์ตามหลักจิตวิทยา สังคม ว่าความต้องการของมนุษย์แบ่งออกได้ 2 ประการคือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการ ด้านร่างกาย ซึ่งคล้ายกับความต้องการเบื้องต้นของมาสโลว์ในข้อแรก ซึ่งเป็นความต้องการที่จำเป็น สำหรับดำรงชีวิต อีกประการหนึ่งคือ ความต้องการทางด้านสังคมหรือด้านจิตใจ เป็นความ ต้องการที่ซับซ้อน ที่เกิดจากการพัฒนาจากสภาวะหนึ่ง ไปสู่อีกสภาวะหนึ่ง เกิดความเอยากดี อยากเด่น อยากมีเกียรติยศชื่อเสียง ความต้องการศึกษาต่อก็เป็นความต้องการที่เอยากจะมีเกียรติยศชื่อเสียงด้วย

ไมเกลีค่าสนาพุทธ ลุมพล สวัสดิ์ติยากร (2520 : 201-209) ได้แบ่งความต้องการของ มนุษย์ออกเป็น 2 ประการคือ ความต้องการทางรูปวัตถุ หรือสิ่งที่มองเห็นได้ ส่วนได้แก่ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค อีกประการหนึ่งได้แก่ ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือ นามธรรมเป็นสิ่งที่จับต้องหรือมองเห็นไม่ชัด แบ่งออกได้ 2 ระดับคือ ความต้องการพื้นฐานกับความ ต้องการระดับสูง อันประกอบด้วย ลาก ยศ สรรเสริญ ลูข ความต้องการศึกษาต่อของมนุษย์ก็เป็น การตอบสนองความต้องการระดับสูงในแง่พุทธคำถนาคด้วย

ล่วน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2522 : 138) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการกระทำ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะ งานที่ท้าทายน่าสนใจ มีความรับผิดชอบและมีความก้าวหน้าในชีวิต และให้ความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นเงื่อนไขใด ๆ ของอินทรีย์ที่มีผลต่อความพร้อมที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรม หรือทำให้พฤติกรรมดำเนิน ต่อไป โดยแบ่งออกเป็นแรงจูงใจทางสรีระ กับแรงจูงใจทางจิตวิทยา เงื่อนไขของอินทรีย์ที่ก่อให้เกิด



แรงจูงใจอาจอยู่ในรูปของความต้องการ (Need) และแรงขับ (Drive) ก็ได้ ดังนั้นจึงได้ให้ความหมายของความต้องการว่าเป็นการขาดบางสิ่งบางอย่างของอินทรีย์ อาจจะเป็นทั้งด้านสรีระและทางด้านจิตใจ ส่วนแรงขับนั้นเป็นภาวะเครียด ซึ่งเป็นผลจากความต้องการ ซึ่งก็จะมีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งล่อใจ (Incentive) ซึ่งเป็นสิ่งหรือเงื่อนไขภายนอก (ซึ่งถูกรับรู้ว่าจะสามารถทำให้เกิดความพึงพอใจต่อแรงจูงใจได้) ที่กระตุ้นอินทรีย์ให้เกิดการกระทำเพื่อไปลู่เข้าประลิ่งค์ นั่นคือ แรงจูงใจเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม เพื่อสนองตอบความต้องการที่มีอยู่ กล่าวคือมีความต้องการอยู่แล้ว แต่ความต้องการนั้นจะต้องมีความเข้มมากที่สุด จะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์เราแสดงพฤติกรรมออกมา

ในด้านการยอมรับตนเองของแต่ละบุคคลนั้น มาส์โลว์ (Maslow 1954 : 203-228) ได้กล่าวถึงลักษณะหนึ่งที่พึงมีคือ มีความสามารถที่จะแยกแยะระหว่างจุดมุ่งหมายกับสัมฤทธิ์ผลได้ มีปรัชญาในการดำรงชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งลักษณะการยอมรับตนเองตามทฤษฎีนี้ ก็จะเป็นบันไดขั้นแรกที่จะก้าวไปสู่สัมฤทธิ์ผลหรือจุดมุ่งหมายของชีวิต ซึ่งน้อยคนนักที่จะก้าวไปถึง การบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตก็ควรจะต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบ ในแนวคิดทางด้านจิตวิทยา ความสำคัญของอัตตา (Self) ในการกำหนดการรับรู้ กำหนดการกระทำ โรเจอร์ส (Rodgers 1974 : 181) ได้กล่าวถึงอัตตาของมนุษย์ว่า มีศักดิ์ศรี มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองสามารถที่จะเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจ ตลอดจนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาโดยการใช้จิตสำนึก ดังนั้น ความต้องการศึกษาต่อ จึงเป็นการตอบสนองถึงความสำคัญของอัตตาในด้านการพัฒนาตนเอง

บาลด์วินและคณะ (Baldwin, et al. 1981 : 601)

ได้กล่าวถึงการศึกษาต่อของผู้ใหญ่ว่า เน้นหลัก 3 ประการคือ

1. เน้นจุดมุ่งหมาย (Goal-oriented) นักศึกษาผู้ใหญ่จะใช้ประโยชน์จากการศึกษาเป็นวิถีทางไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในชีวิต
2. เน้นกิจกรรม (Activity-oriented) นักศึกษาประเภทนี้จะพบว่าการศึกษาไม่จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยง และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหา และ วัตถุประสงค์ของวิชา
3. เน้นการเรียนรู้ (Learning-oriented) นักศึกษาประเภทนี้เป็นประเภทที่ชอบค้นคว้าหาความรู้ด้วยแนวทางของเขาเองมาเรียนเพื่อความรู้



ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อค้นพบของ มอร์สตันและสแมร์ท (Morstain and Smart 1974 : 17) ได้ค้นพบว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่ศึกษาต่อเนิ่น มีเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 6 ประการ คือ มีความต้องการสัมพันธ์กับสังคม หลีกหนีหรือขุดชีวิตใหม่ เป็นความคาดหวังจากภายนอก ต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความสนใจใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อสวัสดิภาพและการบริหารสังคม

ส่วนความต้องการในการเข้าศึกษาต่อสาขาพยาบาล เยาวลักษณ์ บรรจงปรุ (2520) ได้ศึกษาถึงความต้องการเข้าศึกษาต่อของพยาบาลประจำการ และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ได้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลประจำการ และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 แตกต่างกันตามสภาพต่อไปนี้คือ อายุ สถานภาพการสมรส และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ อารมณ์ วุฒิพฤษ (2523) ได้ศึกษาถึงความต้องการศึกษาต่อเนืองของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล ศูนย์ พบว่า ในการปฏิบัติงานความต้องการศึกษาต่อมีความจำเป็นมาก รูปแบบความต้องการศึกษาต่อเนืองนั้นมีความเห็นคล้ายคลึงกัน จากความสำคัญดังกล่าวนับได้ว่า การศึกษาต่อเนืองเป็นการสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการ และประสบการณ์ชีวิตที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสแสวงหา เรียนรู้และไขว่คว้า

สรุปจากความคิดเห็นหลาย ๆ ทฤษฎี พอจะกล่าวได้ว่านักศึกษาที่จบการศึกษาแล้ว มีความต้องการที่จะเรียนต่อเนือง ภาวะเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนกระตุ้นอย่างมาก เช่น ต้องการหางานที่ดีกว่า มีรายได้สูง ต้องการเพิ่มประสบการณ์และทักษะในการทำงาน และเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ตลอดสังคมด้วย ดังนั้นการศึกษาต่อจึงนับได้ว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่บุคคลสามารถแสวงหาได้ตลอดชีวิต

#### แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

อาชีพเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่มากับการพัฒนาการทางชีวิต และเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์ (Life span development) เริ่มตั้งแต่ในระดับอนุบาล ที่เด็กเริ่มมองเห็นอาชีพนอกเหนือไปจากที่บิดามารดาของเขาประกอบอยู่ ในระดับประถมและมัธยมต้นเป็นช่วงการปลูกฝังทัศนคติทางอาชีพจากสังคมและสิ่งแวดล้อมของเด็ก เริ่มมีอาชีพในฝันของตนเอง ที่อาจเป็นไปได้หรือไม่ก็ได้ มีทัศนคติต่ออาชีพบางประเภทว่า ดี-ไม่ดี ชอบ-ไม่ชอบ มีเกียรติ-ไม่มีเกียรติ ซึ่ง



ความรักเหล่านี้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง เด็กก็จะมีทัศนคติต่ออาชีพเหล่านั้นตลอดไป ในระดับมัธยมปลายการเลือกอาชีพก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ในช่วงนี้จัดเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ และมีผลต่อชีวิตการทำงานในอนาคตของเด็กโดยตรง เด็กจะต้องได้รับการแนะแนวอย่างถูกต้องว่า ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของเด็กมีอยู่ในทิศทางใด และเขาควรจะเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพใด จึงจะตรงกับความต้องการและบุคลิกความสามารถของเขามากที่สุด เขาจะต้องทราบว่า เขาควรจะศึกษาต่อ หรือหางานทำดี ถ้าเขาศึกษาต่อเขาควรจะเรียนอะไรที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา หรือถ้าเขาจะหางานทำ เขาควรจะทำงานชนิดใด หากเขาตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เขาควรจะได้ทราบว่า โอกาสของการหางานทำในแขนงวิชาที่เขาชอบมีมากน้อยเพียงใด วิชาที่เขาเลือกเรียนนั้นตรงกับ ความถนัดหรือไม่ และสามารถออกมาประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง เมื่อจบการศึกษา นอกจากนี้ในขณะที่เรียน เขาอาจอยากหาประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ต้องการประกอบในอนาคต เพื่อเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจในการ เข้าสู่อาชีพอย่างมีแผน และมีระบบ

ส่วนในช่วงชีวิตการทำงานที่แท้จริงนั้น บุคคลอาจพบว่า สิ่งที่เขาคาดหวังไว้ในการประกอบอาชีพ กับสิ่งที่เขาประสบนั้นแตกต่างกัน อาจจะต้องมีการปรับตัวปรับใจในการทำงานมากขึ้น หรืออาจพบว่างานที่ทำอยู่ไม่ใช่สิ่งที่ชีวิตต้องการ เกิดการดิ้นรนอยากเปลี่ยนงาน นอกจากนี้บางคนอาจพบว่าต้องเพิ่มพูนทักษะบางอย่างให้กับตนเอง จึงจะได้งานทำในตำแหน่งที่ต้องการ เช่น ไปเรียนภาษา หรือพิมพ์ดีด หรือแม้แต่กลับมามีเรียนเพื่อเพิ่มวุฒิให้กับตนก็ได้เช่นกัน บุคคลเหล่านี้อาจต้องกลับเข้ามาอยู่ในสถาบันการศึกษาอีกวาระหนึ่งหลังจากออกไปแล้วเป็นเวลานานก็ได้

มนุษย์มักจะอุทิศเวลาส่วนใหญ่ในชีวิตเพื่อการทำงานหาเลี้ยงชีพ เมื่อบุคคลมีอายุย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จึงจำเป็นต้องขวนขวายประกอบอาชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นมนุษย์ทุกคนควรทำงานหรือประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่ง มนุษย์ ตนะวัตนา (2509 : 598) ได้อ้างถึงพระพุทธโฆษาจารย์ของสมเด็จพระสังฆราชเจ้าว่า "อาชีพะ เป็นหน้าที่ประจำของบุคคล" ซึ่งหมายความว่า คนทุกคนจะต้องมีอาชีพ การไม่มีอาชีพถือว่าเป็นทุกข์อย่างหนึ่ง นั่นคือ มนุษย์ทุกคนควรจะประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะอาชีพนั้นนอกจากจะเป็นวิถีทางที่จะได้มาซึ่งค่าตอบแทน เพื่อนำไปซื้อปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาสนองความต้องการของร่างกายแล้วยังเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจและสังคมของบุคคลนั้น ๆ อีกด้วย



การประกอบอาชีพ จึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับบุคคลโดยทั่วไป การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จนั้น มักเป็นปัญหาสร้างความยุ่งยากให้แก่บุคคลมาก โดยทั่วไปแล้วบุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจ โดยที่เขาจะต้องมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ หลายประการ เช่นการรู้จักตนเอง ความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับประเภทของอาชีพ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่ายและมีการวางแผนการศึกษาอย่างเป็นระเบียบระบบ

สำหรับความหมายของคำว่า อาชีพ นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความไว้คือ

ซูเปอร์ (Super 1970 : 113) นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่าอาชีพว่าเป็นงานต่าง ๆ ที่บุคคลทำรวมถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่เขาเคยประกอบอยู่ในช่วงชีวิตของการทำงานของเขา

เอ็ตทิงและมิลเลอร์ (Oetting and Miller 1977) อ้างถึงใน นวลศิริ เปา โสพิสัย (2528 : 193) กล่าวถึงการทำงานที่จะประสบผลสำเร็จนั้น บุคคลจะต้องมองตนเองและบทบาทของการทำงานว่า

1. ต้องมีความคิดว่างานเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อชีวิต
2. รับผิดชอบในลักษณะของผู้ทำงาน
3. รับรู้การคาดหวังของงานว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทางสังคม
4. มองงานว่าเป็นสิ่งดีงาม หรือเป็นรางวัลสำหรับตน นอกจากนี้ควรจะมีจุดมุ่งหมาย

ทางอาชีพไปในทิศทางเดียวกับความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพอีกด้วย

นั่นคือไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตาม จะต้องประกอบไปด้วยขั้นตอน 3 ขั้น ได้แก่ การรู้จักตนเอง การรวบรวมข้อมูล และการเตรียมตัวเข้าสู่โลกของงาน



การรู้จักตนเอง หมายถึง การให้บุคคลพิจารณาถึงความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ทักษะ ค่านิยม ความสนใจ ความต้องการ ตลอดจนบุคลิกภาพโดยทั่วไปของเขาว่าเป็นอย่างไร ควรเลือกอาชีพให้สอดคล้องกับคุณสมบัตินี้ของตนเองมี เพื่อจะสามารถวางแผนอาชีพให้ตรงกับความต้องการและเหมาะสมกับพื้นฐานให้มากที่สุด

การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การหาข้อมูลทางอาชีพในด้านลักษณะของงานอาชีพแต่ละชนิด การศึกษาที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพนั้น ๆ ความก้าวหน้าของอาชีพ แนวโน้มและความต้องการของตลาดแรงงานต่ออาชีพนั้น บุคลิกภาพที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ความมั่นคงของงานอาชีพ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จะมีความจำเป็นอย่างไรในการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคล

การเตรียมตัวเข้าสู่โลกของงาน หมายถึง การเรียนรู้วิธีการสมัครงาน การทำเอกสารประวัติย่อ เขียนจดหมายสมัครงาน การเตรียมตัวเพื่อการสัมภาษณ์ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมที่จะก้าวสู่โลกของงานได้อย่างมั่นใจ

นั่นคือ บุคคลควรจะมีการวางแผนให้รอบคอบในการเข้าสู่โลกอาชีพ และสิ่งที่จะช่วยเตรียมเข้าสู่อาชีพของคนเราได้แก่ การเตรียมตัวด้านการศึกษา โอกาสทางด้าน การเลือกอาชีพ และประสบการณ์การทำงานเบื้องต้น

สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือการประกอบอาชีพนี้ได้มีนักจิตวิทยา เล่นอไว์ หลายท่านในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาค้นคว้า 2 ประเภทคือ ทฤษฎีที่เป็นความต้องการทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีของฮอพพอค (Hoppock) ฮอลแลนด์ (Holland) และโรว์ (Roe) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มทางพัฒนาการของฮัตตาได้แก่ทฤษฎีของ กิ้นส์เบิร์ก (Ginzberg) ซูเปอร์ (Super) และไทด์แมน (Tiedeman) โอฮารา (O'Hara) เป็นต้น

#### กลุ่มทฤษฎีความต้องการทางจิตวิทยา

ทฤษฎีความต้องการของฮอพพอค (Hoppock's Composite Theory)  
สามารถแยกออกเป็นย่อย ๆ ได้ดังนี้ ( Hoppock 1976 : 98-99)



1. คนเราเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์เป็นสิ่งกำหนดให้เลือกอาชีพที่สนองความต้องการนั้น
2. อาชีพที่เราเลือกมักจะเป็นอาชีพที่จะสามารถตอบสนองความต้องการที่สูงสุดของเราได้
3. ความต้องการที่เกิดขึ้นนี้ อาจชัดเจนแน่นอนในบุคคลบางคน แต่สำหรับบางคนก็อาจคลุมเครือ แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ก็ตามมักจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเราทั้งสิ้น
4. พัฒนาการทางอาชีพเริ่มจากจุดที่บุคคลเริ่มตระหนักว่ามีอาชีพบางชนิดที่จะทำให้เราได้รับความพึงพอใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของเราได้
5. สิ่งที่จะเป็นเครื่องแสดงว่าเรามีพัฒนาการทางเลือกอาชีพมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเราเข้าใจว่าการเลือกอาชีพของเราได้สนองความต้องการของตนเองเพียงใด
6. การเข้าใจตนเองจะทำให้เราได้รู้ถึงสิ่งที่เราต้องการและรู้ว่าเรามีอะไรจะไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการนั้น
7. ความรู้เกี่ยวกับอาชีพก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพของเรา เพื่อจะได้ประสภักดิ์แก่ตนเองว่าอาชีพนั้น ๆ สันองตอบต่อความต้องการของเราหรือไม่ เราจะได้ทำอะไรจากการประกอบอาชีพนั้น และเราจะต้องให้อะไรแก่อาชีพนั้น ๆ บ้าง
8. ความพึงพอใจในงานอาชีพเกิดจากการได้ประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการของเรา
9. ความพึงพอใจจากการทำงานมิได้หมายถึง เฉพาะสิ่งที่บุคคลได้รับในปัจุบันเท่านั้น อาจเป็นสิ่งที่เขาคาดหวังว่าจะเป็นทางก้าวไปสู่ตำแหน่งหรืองานใหม่ในอนาคตที่ดีกว่า
10. คนเราเมื่อเลือกอาชีพและยอมเปลี่ยนแปลงได้เสมอ การเปลี่ยนนั้นจะทำให้เขาได้รับการตอบสนองที่ดีกว่างานเก่า ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งที่เคยเป็นความต้องการของเราครั้งหนึ่ง อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อความต้องการเปลี่ยนไป เราจึงอาจต้องหางานใหม่เพื่อสนองความต้องการใหม่ที่เกิดขึ้นของเราด้วย



จอห์น ฮอลแลนด์ (Hollan 1966 : 132) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน แห่งมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปคิน ได้สร้างทฤษฎีการเลือกอาชีพใน ค.ศ.1959 บนสมมติฐานที่ว่า บุคลิกภาพของบุคคลจะสะท้อนผ่านการเลือกอาชีพของเขา นั่นคือเหตุผลของการเลือกอาชีพ เกิดจากการผสมผสานความคิดที่บุคคลมีต่อตัวเองและความเข้าใจของเขาที่มีต่ออาชีพที่เลือกกว่าเป็นอย่างไร

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของ ฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice) แบ่งเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ 4 ประการคือ

1. มนุษย์ใช้อาชีพเป็นเครื่องแสดงออกทางบุคลิกภาพของเขา
2. ทุกคนมีความคิดบางอย่างเกี่ยวกับอาชีพแทบทุกอาชีพ
3. บุคคลที่เลือกประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน ย่อมมีลักษณะทางบุคลิกภาพคล้ายคลึงกันด้วย
4. บุคคลที่เลือกอาชีพได้ตรงกับลักษณะทางบุคลิกภาพของเขา มักจะมีความพึงพอใจในอาชีพนั้น ๆ

เมื่อฮอลแลนด์ได้กำหนดหลักการเลือกอาชีพไว้เช่นนั้น เขาจึงจัดแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็น 6 กลุ่ม ตามความแตกต่างทางบุคลิกภาพ 6 ประเภท และยังสามารถแบ่งประเภทสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ออกเป็น 6 ชนิดที่คล้ายคลึงกับกลุ่มบุคลิกภาพนั้นๆ ดังนี้คือ

#### ประเภทของบุคลิกภาพ

1. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Realistic บุคคลกลุ่มนี้ความสนใจกับงานหรือ สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ มีรูปร่าง สับตองได้ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ ไม่ชอบกิจกรรมที่ต้อง เกี่ยวข้องกับบุคคล สังคม หรือการศึกษามากนัก บุคลิกภาพโดยทั่วไป ค่อนข้างขี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง แข็งแรง วัตถุนิยม มีความพากเพียร เล่มอดทน เล่มอปลาย ค่อนข้างเก็บตัว มัธยัสถ์ ไม่คิดมาก และไม่หมกหมุ่น
2. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Investigative บุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจในกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต วิเคราะห์ ใช้ความคิดอ่านที่มีเหตุผล ชอบอาชีพหรืองานที่เกี่ยวข้องทาง วิชาการ หรือวิทยาศาสตร์ชนิดต่าง ๆ สนใจการศึกษาระบบการทดลองด้านกายภาพ ชีวภาพ เพื่อเข้าใจ



และสามารถควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น บุคลิกภาพโดยทั่วไป เชื่อมมั่นในความคิดของตนเอง มีค่านิยมทางวิทยาศาสตร์ แต่ขาดทักษะทางด้านงานเป็นผู้นำ ชอบวิจารณ์ ในหาความรู้ ฉลาด รักอิสระ อดทน เฝ้ายขาด และมีความไว้วางใจ

3. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Artistic บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรม ชอบอิสระ สร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ มีจินตนาการกว้างไกล ชอบดนตรี ศิลปะ วรรณกรรม และการละคอน หลีกเลี้ยงกิจกรรมประเภทอุปสรรค หรืองานที่ต้องการความเป็นระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด บุคลิกภาพโดยทั่วไป เล้าอาารมณ์ มีอุดมคติ เพื่อฝัน ใจร้อน ไม่ใคร่มีระเบียบมากนัก ไวต่อความรู้สึก และบางครั้งจุกจิก

4. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Social บุคคลกลุ่มนี้จะต่างกว่าสองกลุ่มแรก โดยที่ชอบที่จะสังเกตรและติดต่อกับบุคคลอื่น มีทักษะทางสังคมที่ดี มีความต้องการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม สนใจที่จะให้ความรู้ ฝึกหัดอบรมและพัฒนาสิ่งล่อนผู้อื่น ชอบกิจกรรมลักษณะบริการชุมชนทำงานให้สังคม แต่มักจะหลีกเลี่ยงงานที่ต้องเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเครื่องยนต์ และทางด้านวิทยาศาสตร์อื่น ๆ

มักจะรับรู้ตนเองในฐานะผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ชอบช่วยเหลือ พยายามเข้าใจผู้อื่น บุคลิกภาพโดยทั่วไป ไปของบุคคลกลุ่มนี้มักจะเป็นคนมีไมตรีจิต ให้ความร่วมมือ อนุรักษนิยม รับผิดชอบ มีอุดมคติ ใจคนเก่ง และมีทักษะทางการใช้คำพูด สิ่งที่เกี่ยวข้องมากที่สุดคือลัทธิสภาพของมนุษย์

5. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Enterprising บุคคลกลุ่มนี้มีธรรมชาติที่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เช่น งานประเภทค้าขาย ชอบเสี่ยงและผจญภัย มีความก้าวร้าว และชอบแสดงออก มีความกระตือรือร้น และมีแรงกระตุ้นในการทำงานสูง แต่ไม่ชอบงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับการสังเกต หรืองานทางวิทยาศาสตร์หรือเทคนิค

เขามักจะรับรู้ตนเองในฐานะเป็นบุคคลที่เด่น เข้าสังคมได้ดี เชื่อมมั่นในตนเองสูง มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้ดี นิยมผู้มีความสามารถทางด้านงานการเมืองและเศรษฐกิจ

บุคลิกภาพโดยทั่วไป ไปมีลักษณะเป็นคนกล้า โต้แย้ง ชอบผจญภัย ทะเยอทะยาน นำเชื่อถือ เปิดเผย ใจร้อน ง่ายพูด มองโลกในแง่ดี กระปรี้กระเปร่า



6. บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภท Conventional สดเป็นบุคคลประเภทที่สนใจในกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ชอบความเป็นระเบียบ และทำกิจกรรมที่มักจะได้รับ การยอมรับจากสังคม ยึดแบบแผนเดิมที่เคยปฏิบัติมา การทำงานมักชอบทำสิ่งๆ ที่ได้รับการบอกเล่ามา มากกว่าการริเริ่มด้วยตนเอง มักจะรับรู้ตนเองในฐานะผู้ชอบเลียนแบบ จักรระบบ อนุรักษ์นิยม ชอบงานทางด้านเลขานุการ งานสารบัญ แต่ขาดทักษะทางศิลปะ บุคลิกภาพที่สำคัญของบุคคลกลุ่มนี้คือ เยือกเย็น อ่อนน้อม เรียบร้อย คล่องแคล่ว เจ้าระเบียบ ไม่ใคร่ยืดหยุ่น และมักขาดจินตนาการ แต่สามารถควบคุมตนเองได้ดี และเมื่อมีความไม่สบายใจอาจปรับตัวโดยการเลียนแบบและทำตามความต้องการของสังคม

จากบุคลิกภาพบุคคลทั้ง 6 ประเภทดังกล่าว ฮอลแลนด์เชื่อว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรูปแบบของสิ่งแวดล้อมที่บุคคลทำงานกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทั้งบุคคลและสิ่งแวดล้อมล้วนมีความสัมพันธ์ในลักษณะขึ้นอยู่กับกัน กล่าวคือ บุคคลที่ทำงานชนิดหนึ่ง ๆ มักกำหนดสิ่งแวดล้อมของงานให้สนองตอบความต้องการทางบุคลิกภาพของเขา และในขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมก็อาจจะสะท้อนลักษณะเด่นทางบุคลิกภาพของเขาออกมาได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น เมื่อบุคลิกภาพของบุคคลสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 รูปแบบ สิ่งแวดล้อมในงานอาชีพก็อาจจะถูกแบ่งออกได้เป็น 6 ลักษณะ เพื่อสนองลักษณะทางบุคลิกภาพได้โดยนัยเดียวกัน

#### ชนิดของสิ่งแวดล้อม

##### 1. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Realistic

ได้แก่งานที่ต้องการทักษะทางการใช้ เครื่องจักรกล การเคลื่อนไหวของร่างกาย งานที่เป็นรูปธรรมแทบทุกชนิด

อาชีพในกลุ่มที่มีสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้แก่ กลุ่มอาชีพทางวิศวกรรม ช่างเทคนิคต่าง ๆ อาชีพทางเกษตร ป่าไม้ ประมง รวมทั้งนักเดินเรือและช่างตัดเสื้อ

##### 2. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Investigative

ได้แก่งานทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตรวบรวมข้อมูลความคิดและที่เป็น

นามธรรม



อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางวิชาการทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ นักวิทยาศาสตร์  
ต่าง ๆ นักเศรษฐศาสตร์ นักอุทกนิยมนวิทยา นักรังสีวิทยา เป็นต้น

### 3. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Artistic

สิ่งแวดล้อมที่ต้องการความสามารถทางด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์การใช้จินตนาการ  
และอิสระ

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางด้านศิลปะทุกแขนง งานประพันธ์ งานแสดง รวมทั้งครู  
สอนทางด้านศิลปะ นางแบบ นักแต่งเพลง มัณฑนากร เป็นต้น

### 4. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Social

สิ่งแวดล้อมที่ต้องการการทำงานร่วมกับคน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้บริการผู้อื่น

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางด้านบริการประชาชนต่าง ๆ เช่น นักแนะแนว นักสังคม  
สงเคราะห์ พยาบาล อาจารย์มหาวิทยาลัย ครู บรรณารักษ์ ผู้ดูแลหอพัก เป็นต้น

### 5. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Enterprising

ได้แก่สิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้บุคคลใช้ทักษะทางด้านคำพูด ชักจูง โน้มน้าวจิตใจ  
สามารถนำควบคุม ดูแลและวางแผน

อาชีพในกลุ่มนี้ได้แก่ อาชีพทางค้าขายและธนาคาร นายหน้า นักวิสัยตลาด ผู้จัดการ  
ฝ่ายขาย ทนายความ โฆษกวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งผู้จัดการร้านอาหาร เป็นต้น

### 6. สิ่งแวดล้อมในการทำงานของบุคคลประเภท Conventional

ได้แก่สิ่งแวดล้อมของงานที่มีหน้าที่บอกไว้อย่างแจ่มชัด เป็นงานประจำ ทำเป็นวงจร  
ตามที่ถูกกำหนดไว้ มักจะเกี่ยวข้องกับวัตถุส่วนใหญ่

อาชีพนี้ได้แก่ งานในออฟฟิศ ทำงานบัญชี เลขานุการ ทำงานในธนาคาร ผู้ประเมินผล  
เสมียนในสำนักงาน เป็นต้น

ฮอลแลนด์มีความเชื่อว่า ในกลุ่มอาชีพทั้ง 6 ประเภทนั้น ในแต่ละประเภทมักจะเป็นที่  
รวมกลุ่มของบุคคลที่มีบุคลิกภาพใกล้เคียงกัน หรือคล้ายคลึงกัน เพราะเหตุว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพ



ใกล้เคียงกัน เหมือน ๆ กันมักจะมีความพึงพอใจที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับบุคลิกของตน และมักจะไม่พึงใจในสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะต่างออกไปจากพวกตน

โรว์ ( Roe 1966 : 31) เป็นนักจิตวิทยาคลินิกแต่มีความสนใจต่องานด้านพัฒนาการทางอาชีพ จนกระทั่งได้ตั้งเป็นภาควิชาอาชีพขึ้นในปี ค.ศ. 1957 และต่อมาได้รับการปรับปรุงในปี ค.ศ. 1964 สิ่งที่โรว์สนใจศึกษาเป็นเรื่องของบุคลิกภาพ ภูมิหลัง ความถนัด รวมทั้งความฉลาด ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของกลุ่มบุคคลในอาชีพต่าง ๆ โรว์ สรุปว่าความแตกต่างของบุคคลในการเข้าสู่อชีพนั้น มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเฉพาะอิทธิพลการเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีต่อลูก

โรว์ กล่าวถึงสิ่งที่มีผลต่อการเลือกทิศทางอาชีพของบุคคล ว่ามาจากหลักใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พันธุกรรม ซึ่งเป็นตัวกำหนดและจำกัดการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์
2. วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ประกอบกับประสบการณ์เฉพาะตัวของเด็ก

แต่ละคน จะเป็นเครื่องกำหนดทิศทางพัฒนาการของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้รับจากพันธุกรรม

3. ประสบการณ์ของความพึงพอใจ หรือความคับข้องใจในวัยเยาว์จะเป็นตัวกำหนด

ทิศทางความสนใจของบุคคล

4. แบบแผนความสนใจที่เด่นชัดจะถูกกำหนดโดยพลังทางจิต

5. แรงจูงใจอันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์นั้น ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการ และความ สามารถที่จะตอบสนองความต้องการนั้น

โรว์กล่าวว่าแรงจูงใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับระดับความต้องการที่ได้รับการตอบสนอง (degree of need satisfaction) และประสบการณ์วัยเด็กตอนต้น นั่นคือเธอมีความเชื่อว่าบรรยากาศการเลี้ยงดูเด็กจะมีผลต่อบุคลิกภาพ และมีผลต่อการเลือกอาชีพของเด็กด้วย

#### กลุ่มทฤษฎีของพัฒนาการของอัตตา

ผู้บุกเบิกทฤษฎีทางอาชีพนั้น มีกลุ่มนักจิตวิทยาการกลุ่มประกอบด้วย นักเศรษฐศาสตร์ จิตแพทย์ นักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยา ได้ร่วมกันค้นคว้า เรื่องการประกอบอาชีพของบุคคล โดยผลของการค้นคว้านี้ มีอิทธิพลต่อการศึกษารื่องจิตวิทยาการประกอบอาชีพในเวลาต่อมา



กินส์เบิร์ก (Ginzberg 1966 : 47) กล่าวถึงการเลือกอาชีพว่าเป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจที่เป็นลำดับติดต่อกันไป แต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุของแต่ละบุคคล

การศึกษาวิจัยของกลุ่มกินส์เบิร์ก ได้สรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานไว้ว่า การเลือกอาชีพของบุคคลมักจะขึ้นอยู่กับตัวแปร 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความจริง (Reality Factor) หมายถึง การตอบสนองที่บุคคลมีต่อความกดดันจากสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อม ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพ
2. กระบวนการทางการศึกษา (Educational Process) หมายถึง ระดับการศึกษาสูงต่ำของบุคคลแต่ละคน จะเป็นตัวกำหนดหรือจำกัดขอบข่ายของการเลือกอาชีพของเขาไปโดยปริยาย
3. องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ (Emotional Factors) หมายถึง ลักษณะทางบุคลิกภาพ สัญชาติญาณ ที่ทำให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ก็มีผลต่อการเลือกอาชีพเช่นกัน
4. ค่านิยมของแต่ละบุคคล (Personal Values) ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลทำให้บุคคลชอบอาชีพต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ที่มีค่านิยมชอบเสี่ยง อาจเลือกประกอบอาชีพที่หักทายเป็น นักบิน นักขับรถแข่ง ตำรวจ ฯลฯ

ในช่วงแรกของการคิดค้นทฤษฎี กินส์เบิร์ก มีความเห็นว่าการเลือกอาชีพของบุคคลเป็นกระบวนการที่ย้อนกลับไม่ได้ (Irreversible) หมายความว่า การเลือกอาชีพขึ้นอยู่กับวัยของผู้นั้น เขาได้แบ่งความคิดทางอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ เมื่อบุคคลผ่านจากระยะแรกไปสู่ระยะที่สองแล้ว จะย้อนกลับมามคิดเช่นเดียวกับระยะแรก ๆ ไม่ได้ (แต่ในภายหลัง กินส์เบิร์กก็ได้เปลี่ยนแปลงความคิดเรื่องนี้ของเขาเสีย ไม่เน้นในเรื่องการย้อนกลับไม่ได้อีกต่อไป)

กินส์เบิร์ก ได้แบ่งการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ช่วงคือ

1. ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) ระยะเวลา 10-11 ปี เป็นช่วงวัยเด็กตอนต้น ถึงราวอายุ 11 ปี เป็นระยะที่เด็กคิดฝันเอาเองว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร โดยความคิดนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากภาพยนตร์ โฆษณาคันต์ ผู้ปกครอง เช่น เด็ก



อาจเพื่อฝันจะเป็นแพทย์ พยาบาล ตำรวจ โดยที่ไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าจะ เป็นไปได้หรือไม่ แต่เป็น สิ่งฝัน ๆ ที่เด็กได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตัวเขา ไม่รับรู้ถึงความสามารถหรือศักยภาพของตนเอง

## 2. ระยะเวลาเปลี่ยนแปลง (Tentative Period) ระหว่างอายุ 11-15 ปี

เป็นระยะเวลาการเลือกอาชีพโดยที่ยังไม่ตกลงใจแน่นอน เริ่มจากการที่เด็กสังเกตเห็นว่า มีกิจกรรมบางชนิดที่เขาสนใจและชอบมากกว่ากิจกรรมอื่น ต่อมา เขาก็เริ่มรู้สึกว่า เขาทำกิจกรรมที่ สนใจได้ดีกว่ากิจกรรมชนิดอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ด้วยกัน ทำให้เกิดความภูมิใจและมองเห็น คุณค่าในกิจกรรมนั้น ๆ มากกว่ากิจกรรมอื่น ต่อมาก็เกิดการผลัดเปลี่ยนกันระหว่างความสนใจ ความถนัด และคุณค่าของกิจกรรมชนิดนั้นขึ้นมา กลายเป็นการมองทางเลือกคร่าว ๆ ในอาชีพให้กับ ตนเอง แต่อย่างไรก็ตามความคิดคำนึงของเด็กในการขึ้นชอบอาชีพบางประเภทนั้น ยังขาดการ พิจารณาของค้ประกอบอื่น ๆ ของอาชีพด้วย เช่น อยากรเป็นพยาบาล แต่ไม่ได้พิจารณาว่าสุขภาพของ ตนจะอำนวยหรือไม่

กินัลเบอร์กได้แบ่งระยะเวลาเปลี่ยนแปลงนี้ออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

2.1 ขั้นความสนใจ (Interest Stage) ระหว่างอายุ 11-12 ปี การเลือก จะอยู่ในรูปของความสนใจและจะสัมพันธ์กับความปรารถนาในระยะ Fantasy อาจตั้งคำถาม ว่า สนใจอาชีพอะไร หรืออยากทำงานอะไร

2.2 ขั้นคำนึงถึงความสามารถ (Capacity Stage) ระหว่างอายุ 12-14 ปี เด็กจะเริ่มคำนึงถึงความสามารถ โดยการประเมินตนเองว่าสามารถทำอะไรได้ดีกว่า ผู้อื่นบ้าง

2.3 ขั้นคำนึงถึงค่านิยม (Value Stage) ระหว่างอายุ 15-16 ปี เริ่มเรียนรู้ว่า ค่านิยมของเขามีส่วนสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพ

2.4 ขั้นหวัเลี้ยวหัวต่อ (Transition Stage) ระหว่างอายุ 17-18 ปี เป็นช่วงวัยรุ่น มีการนำเอาความสนใจ ความสามารถและค่านิยมของตนมาพิจารณาเลือกอาชีพ มี การวางแผนบ้าง แต่ยังไม่เป็นการตัดสินใจที่แน่นอน



### 3. ระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Period)

ระหว่างอายุ 17-21 ปี

เป็นระยะที่เด็กมีการพิจารณาตนเองและอาชีพประกอบกัน เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ จะเป็นขั้นที่พิจารณาตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นการเพ้อฝันอีกต่อไป แบ่งออกเป็นขั้นย่อย 3 ขั้นคือ

3.1 ขั้นสำรวจอาชีพ (Exploration) เป็นขั้นที่บุคคลจะสำรวจว่าอาชีพใดจะเหมาะกับเขาบ้าง เด็กจะมีการประเมินตนเองในพฤติกรรมทางอาชีพของเขาอย่างใกล้ชิด ศึกษากับความเป็นจริงมากขึ้น

3.2 ขั้นรวมตัวของความคิดที่จะเลือกอาชีพ (Crystallization) เป็นขั้นที่เด็กก้าวเข้ามาสู่แบบแผนการเลือกอาชีพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การเลือกของเขาในระยะนี้จะขึ้นอยู่กับความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เขาประสบในขั้นสำรวจอาชีพด้วย

3.3 ขั้นเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) เด็กจะตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ไม่ใช่เป็นการคิดกว้าง ๆ ลอย ๆ เท่านั้นว่าจะประกอบอาชีพใด เช่น ไม่ใช่บ่งเพียงแค่ว่าจะเรียนวิชาทางการศึกษา แต่จะเน้นชัดไปว่าเป็นสาขาอะไร เช่น สาขาพยาบาล เป็นต้น

กินส์เบิร์ก กล่าวว่า ย้ำว่า แม้เขาจะกำหนดระยะเวลาของบุคคลในการก้าวเข้าสู่ขั้นการเลือกอาชีพไว้แล้วก็ตาม แต่เด็กทุกคนมีความแตกต่างกันในการก้าวเข้าสู่ขั้นต่าง ๆ กัน ดังนั้น เราจึงไม่สามารถกำหนดอายุอย่างตายตัวในขั้นการพัฒนาการได้ นอกจากนี้สถานการณ์ทางสังคมและการศึกษายังมีอิทธิพลต่อการก้าวเข้าสู่ขั้นพัฒนาต่าง ๆ กันด้วย

ในระยะต่อมาทฤษฎีของกินส์เบิร์กได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาก ทำให้เขาต้องเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมเสียใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การตัดสินใจเลือกอาชีพ เกิดเป็นระยะเวลายาวต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifespan Phenomenon) มิใช่เกิดเฉพาะช่วงเด็กถึงวัยรุ่นเท่านั้น
2. ความคิดเดิมที่ว่าเลือกแล้วย้อนกลับไม่ได้นั้น ถูกเปลี่ยนแปลงไป เขาเน้นในจุดที่ว่าเราอาจมีการย้อนกลับได้ แต่การกระทำเช่นนั้นจะทำให้เสียเวลาและทรัพยากร



3. การเลือกอาชีพมักจบลงด้วยการประนีประนอม ในการเลือกสำหรับบุคคลบางคน การค้นหาอาชีพยังดำเนินต่อไปเพื่อความเหมาะสมระหว่างอาชีพที่เลือกและโอกาสที่เปิดให้เขา

กินส์เบอร์ก เชื่อว่ากระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้น จะเกิดควบคู่ไปกับชีวิตทางการทำงานของบุคคล และถ้าการเลือกอาชีพในช่วงต้นของชีวิตไม่นำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน บุคคลอาจเลือกอาชีพใหม่ได้ ส่วนจะไปสู่อาชีพใหม่ได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายด้าน เช่น ทางด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว โอกาสก้าวหน้าหรือความกดดันอื่น ๆ จากสิ่งแวดล้อม

ผลงานของกินส์เบอร์กนั้น นับเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับทฤษฎีทางพัฒนาการอื่น ๆ ที่ตามมาได้แก่ ผลงานของซูเปอร์ (Super) และของไทด์แมน และโอฮารา (Tiedman and O'Hara) ในเวลาต่อมา

เมื่อกล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพแล้ว ผู้ที่ศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้อย่างกว้างขวางคือ ซูเปอร์ (Super D.E.) ในทฤษฎีการเลือกอาชีพของเขา ได้นำความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology) และทฤษฎีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept Theory) มารวมกัน โดยตัวเขาได้รับอิทธิพลจากนักจิตวิทยาและนักปรัชญาหลายท่าน (Super 1976 : 113)

ซูเปอร์ได้เสนอพื้นฐานทางทฤษฎีไว้ 10 ข้อ

1. มนุษย์จะมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพ
2. ความแตกต่างของบุคคลแต่ละคน ทำให้เขาเหมาะสมกับอาชีพต่างกันอย่างออกไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บุคคลทุกคนมีคุณสมบัติที่จะทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เสมอ บางคนที่มีนิสัยชอบพูดอาจเหมาะกับอาชีพขาย ส่วนคนที่พูดน้อยอาจเหมาะกับอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะทางด้านนี้ เช่น ควบคุมเครื่องจักรกล เป็นต้น

3. ในงานแต่ละอาชีพ แม้จะต้องการบุคคลที่มีคุณลักษณะบางอย่าง เข้าไปทำก็ตามแต่ก็ได้มีความกว้างมากพอที่จะให้บุคคลมีบุคลิกภาพใกล้เคียงอื่น ๆ สามารถประกอบงานอาชีพนั้นได้เช่นกัน ดังนั้น งานบางชนิดที่มีการกำหนดไว้ว่า บุคคลควรมีลักษณะใดทำจึงจะเหมาะสม และถ้าได้บุคคล เช่นว่าทำ เขาก็ย่อมจะมีความพึงพอใจในการทำงาน แต่ถ้าบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติน้อยกว่าหรือมากกว่าตามที่ได้กำหนด ก็อาจทำงานชนิดเดียวกันนี้ได้ และได้รับความพึงพอใจด้วยเช่นกัน



4. ความพึงพอใจของบุคคล ความสามารถ สถานการณ์ที่เขาดำรงอยู่ ตลอดจนกระทั่งความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเขาเอง จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและประสบการณ์ ทำให้การตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เช่น บุคคลซึ่งครั้งหนึ่งไม่เคยมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ แต่ต่อมาได้ไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านนี้ อาจเปลี่ยนจากงานเดิมไปสู่งานใหม่หรืออาชีพใหม่ได้

5. ชีวิตเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง ซึ่งอาจเรียกเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ

5.1 ระยะเวลาเจริญเติบโต (Growth Stage) เป็นขั้นการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตามปกติแล้วจะไปยุติเมื่อบุคคลย่างเข้าสู่วัยรุ่นประมาณ 14-15 ปี ในขั้นของการเจริญเติบโตนี้ เป็นช่วงที่บุคคลสร้างลัทธิทัศนคติและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญต่อการพัฒนาความคิดรวบยอด (self concept) ของตนเอง ในขณะที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตก็จะทำให้เขาค่อย ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ ซึ่งเขาก็จะได้นำความรู้นี้มาใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพในระยะหลัง

5.2 ระยะเวลาสำรวจ (Exploratory Stage) อยู่ในราวอายุ 15-24 ปี จัดเป็นขั้นสำรวจเกี่ยวกับงานโดยทั่ว ๆ ไป ผลสัมกับการแสวงหาข้อมูลจากประสบการณ์ทำงาน เด็กจะเกิดความสำนึกในเรื่องของอาชีพว่า เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา ในช่วงต้น ๆ ของระยะนี้ การมองอาชีพยังอยู่ในลักษณะเพื่อฝันอยู่มาก เช่น เด็กชายอยากเป็นนักบิน ซึ่งความคิดเพื่อฝันเช่นนี้มีอยู่ในเด็ก ๆ ทุกคน และส่วนมากอาชีพที่เด็กอยากเป็นในวัยต้นนี้จะเป็นอาชีพที่ง่าย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในวัยต่อมา เพราะชีวิตเริ่มสัมผัสกับความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลบางคนที่ยังไม่มีใครพัฒนาเรื่องการเข้าใจตนเองมากนัก อาจคงตัวเลือกอาชีพในลักษณะเพื่อฝันนี้ต่อไปก็ได้ แม้จะได้โตขึ้นเท่าใดก็ตาม ก็ยังมีความคิดเพื่อฝันอยู่ต่อไปนั่นเอง

ในช่วงหลังของระยะเวลาสำรวจนี้ บุคคลจะตัดสินใจเลือกทางอาชีพที่ไม่มีทางเป็นไปได้ออกไป เหลือเพียงไม่กี่อาชีพที่เขาสนใจ และคิดว่าน่าจะเหมาะสมสำหรับตัวเขาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น เช่น รู้ถึงความสามารถของตนเอง โอกาสที่จะได้งานในอาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างไร ก็ยิ่งทำให้ตัวเลือกของอาชีพแคบลงยิ่งขึ้น และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้นทุกขณะ



5.3 ระยะการวางรากฐาน (Establishment Stage) อยู่ในระหว่างอายุ 25-44 ปี เป็นระยะเริ่มต้นของการเข้าไปมีประสบการณ์อยู่ในโลกของการทำงาน ซึ่งบุคคลจะมีโอกาสทดลองว่า อาชีพที่เขาเลือกนั้นเป็นเหมือนเช่นความคาดหวังของเขาหรือไม่ ถ้าเผชิญเป็นไปดังที่เขาคาดหวังก็จะอยู่ในอาชีพนั้นต่อไป แต่ถ้าไม่เป็นดังคาด เขาอาจต้องปรับตัวหรือถ้าปรับไม่ได้ก็อาจจะต้องเปลี่ยนอาชีพก็เป็นได้

หากได้งานที่ถูกต้อง เขาจะเริ่มปักหลักในการทำงาน ทุ่มเทตัวเองลงในงานที่การงานมากขึ้น ยอมรับในอาชีพที่เลือกและแสวงหาความพึงพอใจจากการทำงานอาชีพนั้น

5.4 ระยะการสร้างความมั่นคง (Maintenance Stage) จะอยู่ในราวอายุ 45-60 ปี เป็นช่วงของการวางความมั่นคงในอาชีพ และวิธีการดำเนินการทำงานของตนต่อไป ความคิดเกี่ยวกับตัวเองและงานอาชีพ จะมีการปรับตัวผสมผสานต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ แสวงหาความพึงพอใจในการทำงาน และพยายามหลีกเลี่ยงในส่วนที่ไม่น่าพึงพอใจของงานที่ทำ

5.5 ระยะเสื่อมถอย (Decline Stage) บุคคลอาจอยู่ในอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นช่วงเกษียณหรือก่อนเกษียณเล็กน้อย จัดเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิตการทำงานที่ได้รับเงินเดือน ในด้านการทำงาน บุคคลก็มักจะทำไปตามหน้าที่ เพียงเพื่อรักษาตำแหน่งงานไว้มากกว่าที่จะทุ่มเทสร้างสรรค์เหมือนในช่วงต้น ๆ ภายนี้อาจมีการเตรียมตัวเกษียณ หรือเป็นช่วงที่บุคคลจะถอนตัวเองออกจากโลกของงานอาชีพอย่างจริงจัง

6. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนทางอาชีพของบุคคล คือ ระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา ลักษณะของบุคลิกภาพและโอกาสที่เขาจะได้มีประสบการณ์ทางอาชีพต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีพ่อแม่พูดคุยให้ฟังถึง เรื่องประสบการณ์ทำงาน การได้ท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ เห็นผู้คนประกอบอาชีพหลากหลาย ประกอบกับการมีสติปัญญาดี อาจทำให้เด็กผู้นั้นมีแบบแผนทางอาชีพที่ใกล้ความเป็นจริงมากกว่า เด็กที่ไม่มีโอกาสเช่นเขาก็ได้

7. ครูแนะแนวอาจมีอิทธิพลอย่างมาก ในกระบวนการที่ช่วยเด็กได้ก้าวผ่านขั้นต่าง ๆ ของพัฒนาการด้านอาชีพ เช่น ให้เด็กได้รู้จักตนเอง เข้าใจความสามารถ ความสนใจ รวมทั้งการพัฒนาการของความคิดรวบยอดของเด็กเอง เด็กจะได้รู้ถึงจุดอ่อน จุดเด่น อันเป็นผลทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง และเลือกอาชีพได้ตามความต้องการ



8. พัฒนาการทางอาชีพนั้นแท้ที่จริงก็คือพัฒนาการทางจิตใจและร่างกายผสมไปกับกระบวนการแสดงออกของความคิดรวบยอดของบุคคล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อบุคคลเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น เขาจะมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง หรือที่เรียกว่า ความคิดรวบยอด (self concept) และความคิดรวบยอดนี้เองจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกงานของเขา เลือกการศึกษา และความคาดหวังของบทบาทในหน้าที่ที่เขาอยากทำ เช่น ถ้าเขามีภาพพจน์ว่าเขาเป็นคนขี้สตัยล์ลึกลับ เขา ก็จะพยายามรักษาความคิดเกี่ยวกับตัวเองนี้ไว้ โดยการเลือกเข้าสู่อชีพที่จะเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงบทบาทตามภาพพจน์ที่เขามีเกี่ยวกับตัวเอง เขาอาจจะอยากเป็นผู้พิพากษา และตัดสินใจเรียนวิชาทางศึกษานอกมหาวิทยาลัย เพราะเขาคาดว่าอาชีพที่จะเข้าสู่นั้นจะต้องมีบทบาทรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวเขาเองยึดถือ

9. การเข้าสู่อชีพของบุคคล มักจะถูกกำหนดโดยกระบวนการประนีประนอมระหว่างตัวบุคคลกับตัวแปรทางสังคม เช่น ระหว่างภาพพจน์ที่ตนมีอยู่กับสภาพความเป็นจริง

10. ความพึงพอใจในการทำงานในชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับการที่

- ความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพและค่านิยมของบุคคล มีโอกาสได้แสดงออกมากน้อยเพียงใดในงานที่ทำ
- ประสบการณ์ที่เขาได้รับจากการทำงาน สอดคล้องกับภาพพจน์ของตัวเขาเอง ที่ตั้งขึ้นมากน้อยเพียงใด หรืออีกนัยหนึ่งก็คืองานที่ทำเปิดโอกาสให้เขา เป็นบุคคลในลักษณะที่วาดภาพเอาไว้เพียงใดหรือไม่

นอกจากพื้นฐานทางทฤษฎีทั้ง 10 ข้อ และเรื่องความคิดรวบยอดแล้ว ซูเปอร์ยัง เน้นมากในเรื่องของวุฒิภาวะทางอาชีพ (Vocational Maturity)

ซูเปอร์มีความเชื่อว่าในทุกกระยะของพัฒนาการ บุคคลจะต้องมีภารกิจทางด้านอาชีพควบคู่ไปด้วย หลักใหญ่ของทฤษฎีของเขาได้แก่การที่เขาเชื่อว่า "มนุษย์ใช้การทำงานเป็นทางแสดงออกของบุคลิกภาพ"

ไทค์แมน และ โอฮารา (อ้างถึงใน นวลศิริ เปาวโรดิศย์ 2528 : 75) เชื่อว่ากระบวนการพัฒนาในแต่ละขั้น เป็นสิ่งที่ย้อนกลับใหม่ได้ เช่น บุคคลซึ่งที่อยู่ในที่ที่เป็นขั้นเฉาะจงตัวเลือก



(Specification) อาจย้อนกลับไปอยู่ในขั้นการเลือกใหม่ (Choice) ก็ได้ เท่า ๆ กับที่จะไปอยู่ในขั้นอุปมาน (Induction) ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะเขาเชื่อว่าในเรื่องของการตัดสินใจนั้น คนเราสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ สิ่งเดิมที่เคยตัดสินใจไปแล้วอาจนำมาพิจารณาใหม่ ถ้ามีตัวแปรใหม่เกิดขึ้น แต่โดยทั่วไปแล้วบุคคลมักจะดำเนินตามขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มตัดสินใจไม่ถูกไปจนกระทั่งถึงตัดสินใจได้ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในที่สุด

จากทฤษฎีของโทคแมน โอฮารา คงพอจะทำให้เรามองเห็นแล้วว่า พัฒนาการทางอาชีพนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ลึกลับซับซ้อน เกิดในช่วงเวลายาวนานตลอดชีวิตของบุคคลก็ว่าได้ และการตัดสินใจแต่ละครั้งก็มีผลต่อเนื่องไปถึงการตัดสินใจอื่น ๆ ที่ตาม

สรุป จากความคิดเห็นหลาย ๆ ทฤษฎีพอจะประมวลได้ว่า การพัฒนาอาชีพนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล เป็นสิ่งที่พยากรณ์และเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บุคคลย่อมต้องแสวงหาสิ่งที่จะนำซึ่งความลွ่ขในชีวิตให้มากที่สุด การพิจารณาเลือกอาชีพค่อยเป็นค่อยไป ประกอบด้วยความเข้าใจตนเองและเข้าใจโลกของงานอาชีพ การที่จะให้บรรลุถึงความต้องการนั้นจำเป็นจะต้องใช้เวลาดำเนินการวางแผนและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างครูอาจารย์ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และตัวนักศึกษาเอง โดยเอานักศึกษาเป็นจุดศูนย์กลาง และเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายที่ทำงานเกี่ยวข้อง เพื่อผลประโยชน์และชีวิตที่ผาสุกของนักศึกษา

#### แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีครอบครัว

แคนดิดา (Candida 1984 : 339) ได้อ้างถึงในบทความของท่านว่า ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ถูกถามครั้งหนึ่งว่าอะไรที่ท่านคิดว่าผู้ใหญ่ที่บรรลุวุฒิภาวะควรจะสามารทำได้ดีที่สุด ฟรอยด์ตอบอย่างสั้น ๆ ว่า "ความรักและการทำงาน" นั่นคือเมื่อพูดถึงความรักในวัยผู้ใหญ่ก็ย่อมหมายถึงการแต่งงาน และการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในท่ามกลางเพื่อนสนิท และแม้แต่ผู้ครอง ส่วนการทำงานนั้นก็คือการทำงานประกอบอาชีพเพื่อเป็นรายได้ เพื่อความลู่ เพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจของตน



วัยที่จะตั้งต้นมีครอบครัวก็เป็นวัยที่ผ่านพ้นการศึกษามาแล้ว เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยมี  
 ขบวนการเริ่มจากเริ่มมีความรัก แต่งงาน เลิกอาชีพ และเริ่มตั้งรกรากการมีครอบครัว มนุษย์  
 เราไม่สามารถจะดำเนินชีวิตไปโดยลำพังได้ มนุษย์จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ต่อเมื่อเขารู้จักการ  
 มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดของมนุษย์ คือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา รองลง  
 มาได้แก่ความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก มนุษย์ก็มีความต้องการพื้นฐานคล้ายคลึงกับสัตว์ แต่มนุษย์สามารถ  
 ควบคุมความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ได้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้รับการถ่ายทอดและอบรมสั่งสอนมาจาก  
 สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ของความเป็นมนุษย์  
 ที่สมบูรณ์ให้แก่เรา การมีครอบครัวของมนุษย์เราหมายถึงการแต่งงาน ซึ่งครอบครัวแต่ละครอบครัว  
 ควรเป็นศูนย์กลางแห่งความรัก และในขณะที่เดียวกันการแต่งงานไม่ควรเกิดขึ้นเพียง เพราะมนุษย์มีความ  
 ต้องการทางร่างกายหรืออารมณ์เท่านั้น การแต่งงานควรหมายความถึงการที่บุคคล 2 คนรวมกันเข้า เป็น  
 หน่วยของสังคมเล็ก ๆ ที่มีความสุข อันจะเป็นส่วนประกอบสำคัญของสังคมใหญ่ให้มีความสุขด้วย  
 กิเยรติวเรน อมาตยกุล (2528 : 10) มนุษย์เราทุกคนควรเรียนรู้ถึงวิธีการใช้ชีวิตกับคนในครอบครัว  
 และการใช้ชีวิตกับคนภายนอกซึ่งแตกต่างกันมาก อยู่ในครอบครัวควรจะเป็นเวลาที่เป็นตัวของตัวเอง  
 อย่างเต็มที่ ควรทำอะไรโดยเปิดเผยและเป็นอัตโนมัติ และควรจะรู้จักอบอุ่นและสนิทสนมกับคนใน  
 ครอบครัว

ประเพณีการแต่งงานทุกประเทศทุกแห่งทั่วโลก มีพิธีคล้ายคลึงกัน เริ่มจากการหมั้น ซึ่งมี  
 การแลกเปลี่ยนแหวนกัน แหวนจากการหมั้นเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่บอกให้บุคคลทั้งสองได้ทราบว่า  
 โสหาขึ้นเล็ก ๆ 2 อันประกอประกกันขึ้นเป็นวงแหวนได้สนิท หึงย้ายทั้งคู่อีกควรจะเตรียมตัวที่จะมีชีวิต  
 อยู่ภายในวงกลมแห่งความรักที่มีลักษณะคล้ายแหวนอันนั้น หลังจากงานหมั้นก็ถึงพิธีแต่งงาน หมั้นแล้ว  
 ในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยได้วางแผนล่วงหน้าไว้เลยว่าจะมีพิธีการแต่งงานร่วมกันอย่างไร บางคนไม่ทำพิธี  
 เลยเพราะไม่อยากมีภาระ บางคนแต่งงานเพราะความว่าเหว่ หรือคิดว่าชีวิตของตนจะขาดอะไร  
 บางอย่างไปถ้าไม่ได้แต่งงาน จึงอยากหาคู่มาช่วยให้ชีวิตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หึงและย้ายควรมีการวางแผน  
 ในการใช้ชีวิตร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการแต่งงาน การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน เป็น  
 วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้คู่สมรสอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เราเรียกการที่อยู่ร่วมกันของหญิงชายแบบนี้ว่า  
 "การแต่งงาน" ดังในภาษาเปอร์เซียเรียกการแต่งงานว่า Corby ซึ่งแปลว่าความสุข และการ



แต่งงานในภาษาสันสกฤต หมายถึง การที่หญิงชายคู่หนึ่งตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน เพื่อแสวงหาความลุ่มที่แท้จริงของชีวิต (อ้างแล้ว เกียรติวรรณ : 29) การแต่งงานเป็นศิลปะแห่งการอยู่ร่วมกันที่คู่สมรสจะต้องศึกษาและเรียนรู้ ทั้งคู่จะต้องมีเป้าหมายสูงสุดของชีวิตร่วมกัน รู้จักวางแผนสำหรับอนาคต การวางแผนหมายถึงการมีเป้าหมายของชีวิตที่แน่นอน สิ่งที่จะช่วยให้เรา เข้าถึง เป้าหมายที่วางไว้ คือความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ได้ดังแผนที่วางไว้ ดังนั้น เราจึงควรรู้จักหัววางแผนและตัดสินใจที่จะลงมือทำตามแผนที่วางไว้ โดยวิธีนี้เองที่จะช่วยให้เราดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความลุ่มมากยิ่งขึ้น

ในทางสังคมวิทยานั้น สถาบันทางครอบครัว เกษม อุทานิน (2506 : 78) ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัวหมายถึงบิดามารดาและบุตร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนร่วมโดยสิทธิและหน้าที่กับบิดามารดาหรือบุตร มีการตอบแทนซึ่งกันและกัน เช่น บรรดาญาติ และคนที่พำนักอาศัยอยู่ด้วยกันก็นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

สถาบันทางครอบครัว เป็นสถาบันขั้นมูลฐานและเก่าแก่ที่สุดในสังคม ลักษณะครอบครัวไทยในชนบท จะแตกต่างกับครอบครัวไทย ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ที่เจริญแล้ว แต่ภาพรวมของ ครอบครัวไทย ผู้วิจัยก็วิเคราะห์นำ เสนอถึงภาพรวมของครอบครัวไทยในชนบท ดังที่ ณรงค์ สิ้นลิวส์ดี (2515 : 58-59) ได้รวบรวมลักษณะครอบครัวชนบทไทยไว้ดังนี้

- ลักษณะของครอบครัวเป็นแบบเดี่ยว เดี่ยว เมือ เดี่ยว
- ห้ามการแต่งงานระหว่างผู้สืบสายโลหิตขึ้นไปโดยตรงหรือลงมา
- การสืบตระกูลถือผู้ชายเป็นหลัก
- มีการแยกบ้าน เรือนออกไปอยู่ต่างหาก
- ครอบครัวเป็นทั้งหน่วยผลิตและหน่วยบริโภค
- บิดาหรือฝ่ายชายเป็นหัวหน้าครอบครัว

วิลเลียม และสทิท (Williams and Stith 1974 : 80-82) ได้แบ่งประเภทของครอบครัวไว้หลายประเภทดังต่อไปนี้

#### Nuclear Family

อยู่กันแบบสามีภรรยา มีลูกตัวเองหรือขอลูกคนอื่นมาเลี้ยง โดยปกติสามีเป็นผู้นำ ภรรยาเป็นคนจัดการบ้านและดูแลลูก บางทีภรรยาอาจจะออกไปทำงาน สามีก็ช่วยจัดการในบ้านและเลี้ยงดูลูกบ้าง



Dynamic Nuclear Family

สามีภรรยาทำงานทั้งคู่แต่ไม่มีบุตร

Single Parent Family

มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว ลูกอยู่ในวัยอนุบาล เพราะหย่า ม่าย แยกกันอยู่ หรือ  
ไม่ได้แต่งงาน

Three Generation Family

อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่มี 3 ชั่วคนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ  
แม่ หลาน อยู่ในบ้านเดียวกัน

Middle Aged & Old Aged Couple

คู่สามีภรรยา ซึ่งลูกโตแล้วอาจจะไปอยู่โรงเรียนประจำ หรือออกไปทำงานนอกบ้าน  
แต่งงานแล้วแต่อาจทำงานเพียงคนเดียวหรือทำงานทั้งคู่

Institutional Family

คู่สามีภรรยาที่รับเลี้ยงเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยรับจากสถานรับเด็กกำพร้า เด็กประจำ  
หรือโดยกฎหมาย

Foster Family

บุตรที่อยู่กับพ่อแม่โดยคำสั่งของศาล หรือ Agency Action

Commune Family Monogamous

อยู่ร่วมกันเป็นบ้าน หรือมีคู่สามีภรรยาอยู่ร่วมกันหลายคู่ ดูแลเด็ก ๆ ร่วมกัน ตลอดจน  
ใช้เครื่องใช้ อาหาร ประสพการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมร่วมกัน

Commune Family Group Marriage

พ่อแม่/สามีภรรยาอยู่บ้านเดียวกันหลายครอบครัว บุตรที่เกิดมาถือว่าเป็นลูกของคนทุกคน  
ในคอมมูนนั้น



### Unmarried Parent and Child Family

เด็กอาจจะเกิดมาจากครอบครัวนี้หรือขอมาเลี้ยงก็ได้ การแต่งงานไม่ใช่สิ่งที่เขาพึงปรารถนาหรือไม่สามารถมีบุตรได้

### Unmarried Couple and Child Family

คู่สามีภรรยาที่เลือกที่จะอยู่ด้วยกันโดยไม่ต้องแต่งงาน ควบคุมมีลูกเองหรือขอเด็กมาเลี้ยง

### Homosexual Couple and Child Family

คู่หญิงหรือชายที่อยู่ด้วยกันโดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีลูกติดมาแล้วหรือขอเด็กมาเลี้ยง

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์ และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสังคมหน่วยแรกของมนุษย์ ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อสกุล ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกำหนดสิทธิ และหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมกันโดยการสมรส โดยทางสายเลือด หรือ โดยการรับเลี้ยงดู มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มีปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็น สามีภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชาย ลูกสาว เป็นพี่เป็นน้อง โดยการรักษาวินัยธรรมเดิม และอาจจะมีการสร้างสรรค้วินัยธรรมใหม่เพิ่มเติมได้ สัทธา สุภาพ (2528 : 66) ครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ แต่ละคนตลอดชีวิต ความใกล้ชิดจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ชูดา จิตพิทักษ์ (2528 : 105) กล่าวว่าการศึกษาเรื่องครอบครัว สามารถพิจารณาได้ 3 ทักษะคือ ด้านสังคมวิทยา ด้านมานุษยวิทยา และด้านจิตวิทยา ดังนี้

ด้านสังคมวิทยา ถือว่าเป็นเรื่องของการทำงานที่มนุษย์สามารถสร้างรูปแบบของตนเอง เพื่อการดำรงอยู่แห่งการดำรงชีวิต อันเป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกัน ในรูปของการอยู่เฉพาะกลุ่ม เฉพาะพวกของตน โดยการสมรสกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งมีการตกลงอยู่ร่วมกัน เพื่อก่อสร้างครอบครัวให้เกิดขึ้น โดยการกำเนิดบุตรร่วมกัน

ด้านมานุษยวิทยา ถือว่า ครอบครัวนั้น เกิดจากการที่หญิงหนึ่ง คนหรือมากกว่านั้น อยู่ร่วมกับชายหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น และมีบุตรด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางเพศอันเป็นที่ยอมรับกันทางสังคม



ด้านจิตวิทยา ถือว่าครอบครัวเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของตนมากที่สุด มีความ  
เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนก็มีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่งอย่าง  
แน่นแฟ้น

ลัมปิติ จันทรวงษ์ (2529 : 4) ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของครอบครัวว่ามีลักษณะสำคัญ

#### 4 ประการคือ

1. หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่แก่สังคม (reproduction unit)
2. หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกผู้เยาว์ (child rearing and training)  
เมื่อได้ผลิตสมาชิกใหม่ออกมาแล้ว ก็ต้องเลี้ยงดูให้เจริญเติบโต และจะต้องอบรมสั่งสอนให้มีความรู้  
ความคิด
3. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ (economic fuction) โดยที่ครอบครัวเป็นหน่วย  
บริโภค ต้องมีรายได้หรือหารายได้สำหรับบริการบริโภคให้เพียงพอ
4. หน้าที่ช่วยเหลือ และให้ความอบอุ่นใจแก่สมาชิกของครอบครัว (protection  
and psychological fuction) และจากลักษณะสำคัญดังกล่าว จึงก่อให้เกิดหน้าที่ของครอบครัว  
ดังนี้
  - 1) สร้างสมาชิกใหม่ของสังคม (reproduction)
  - 2) บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification)
  - 3) เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (maintainance of immature  
children)
  - 4) ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม (socialization)
  - 5) กำหนดสถานภาพ (social placement)
  - 6) ให้ความรักและความอบอุ่น (affection)

การมีครอบครัวในความหมายโดยทั่ว ๆ ไปแล้วย่อมหมายถึง การล้มรล นั่นคือ การล้มรล  
หมายถึงการที่ชายหญิงมีความสัมพันธ์กันทางเพศในรูปที่สังคมยอมรับ โดยแต่ละสังคมจะมีกฎเกณฑ์  
ระเบียบแบบแผนสำหรับล้มรล เพื่อความถูกต้อง ส่วนมากจะกำหนดการจดทะเบียนล้มรลเป็นหลัก  
สำคัญที่สุดในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามชายหญิงที่จะล้มรลกันนั้นจะผ่านการเลือกบุคคลที่ตนพอใจ หรือ



ไม่กี่แล้วแต่สภาพการณ์ของสังคม อาจจะถูกกล่าวไว้ว่าการล่มสหรือการแต่งงานเป็นการอยู่ร่วมกัน ตามกฎหมายระหว่างชายหนึ่งกับหญิงหนึ่ง การล่มสมีระบบการแบ่งได้หลายประเภท โดย

1. กำหนดตัวบุคคลเป็นหลัก
2. กำหนดจากที่อยู่อาศัยเป็นหลัก
3. พิจารณาจากบุคคล ภายนอก หรือภายในวงศ์วาน (exogamy - endogamy)

1. กำหนดตัวบุคคลเป็นหลัก มีได้หลายประเภทเช่น

- ถ้าชายหรือหญิงมีสิทธิมีคู่สมรสของตนได้มากกว่า 1 คนขึ้นไปเรียกว่า

(Polygamy)

- ถ้าฝ่ายชายมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน เรียกว่า (Polygamy) เช่น

คำสอนอิสลาม

- ถ้าฝ่ายหญิงมีสามีได้มากกว่า 1 คน เรียกว่า (Polyandry)

- ฝ่ายหญิงหรือชายมีคู่สมรสเพียง 1 คน เรียกว่า (Monogamy)

2. กำหนดจากที่อยู่อาศัยเป็นหลัก มีหลักเกณฑ์ 3 ประการดังนี้

- ถ้าฝ่ายหญิงเข้ามาตั้งบ้านเรือนกับบิดามารดาของฝ่ายชายเรียกว่า

patrilocal residence เช่น พวกเกาะซามัว

- ถ้าฝ่ายชายเข้ามาตั้งบ้านเรือนกับบิดามารดาของฝ่ายหญิง เรียกว่า

matrilocal residence

- คู่แต่งงานที่ไม่ได้อาศัยกับบิดามารดาของฝ่ายใดเลยแยกไปอยู่ต่างหากเรียกว่า

neo - local residence

3. พิจารณาจากบุคคลภายนอก - ภายในวงศ์วาน

- exogamy หมายถึง การล่มสในลักษณะที่ต้องล่มสกับคนนอกกลุ่ม

- endogamy หมายถึง การล่มสในตระกูลเดียวกัน หรือวรรณะ

เดียวกันแล้วแต่กรณี



### รูปแบบของการล้มรล

1. การล้มรลโดยการจูดคร่าลักพา (marriage by capture) เช่นลักพาทั้งฝ่ายชายและหญิง
2. การล้มรลโดยการบริการรับใช้ (marriage by service)
3. การซื้อเจ้าสาว (bride purchase)
4. การรับช่วงภรรยา (inheritance of wives)
5. การล้มรลหมู่ (group-marriage) เป็นการล้มรลระหว่างชายหลายคนกับหญิงหลายคน
6. การหนีตามกัน (elopement)
7. การล้มรลแบบ adoptive marriage โดยการที่ฝ่ายชายได้ภรรยาโดยที่ฝ่ายหญิงรับฝ่ายชายเข้าไปอยู่ในครอบครัวของฝ่ายหญิงเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อศึกษาซึ่งกันและกันก่อนถึงจะแต่งงานกันได้

อุปรัตน์ เพ็งสัถิตย์ (2529 : 396) กล่าวว่า รัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นรัยที่มีภาวะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่ารัยอื่น คือการแต่งงาน โดยอ้างถึง Truup (1965) ที่บอกว่าชีวิตแต่งงานจะสมบูรณ์ได้มันจะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 5 ลักษณะคือ

1. มีความเป็นปีกแผ่นของครอบครัว
2. การมีวุฒิภาวะทางเพศ
3. การมีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในและภายนอกครอบครัว
4. การเรียนรู้วิธีการจัดบ้านและทำงานภายในบ้านได้เป็นอย่างดี
5. สามารถแบ่งงานรับผิดชอบภายในครอบครัวได้

ส่วนสุพัตรา สุภาพ (2528 : 66-71) ได้อ้างถึง เมคเคย์ (Mekey) ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีในการเลือกคู่ครองที่จะแต่งงานหลายทฤษฎีดังนี้

1. The Theory of Homogamy เป็นทฤษฎีที่คู่ล้มรลจะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกับตน เช่น ด้านการศึกษา ฐานะ รัสนิยม สถานภาพทางสังคม อายุ ทัศนคติ เชื้อชาติ ฯลฯ



2. The Theory of Heterogamy เป็นทฤษฎีที่ลุ่มลึกกับคนที่แตกต่างกันไปจากตน เช่น อาจจะต่างชั้น ต่างวรรณะ คนมีความรู้ต่างกับไม่มีความรู้ หรือ คนต่างชาติ ต่างศาสนา เป็นต้น

ประเภทของการลุ่มล่ออาจดูได้จากสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ความเป็นใหญ่

ก. Patriarchal เป็นครอบครัวที่ถือว่าพ่อเป็นใหญ่ เช่น ครอบครัวแถบ เอเชีย โดยให้ลูกที่เกิดมาใช้นามสกุลของพ่อ

ข. Matriarchal เป็นครอบครัวที่ถือว่าแม่เป็นใหญ่

ค. Equalitarian เป็นครอบครัวที่ถือว่าพ่อและแม่ เป็นใหญ่เท่ากัน

2. จำนวนคู่ลุ่มล่อ

ก. Monogamy เป็นครอบครัวแบบชายหนึ่งหญิงหนึ่ง เรียกว่าผัวเดียวเมียเดียว

ข. Polygamy เป็นครอบครัวแบบชายหนึ่งหญิงหลายคน

ค. Polyandry เป็นครอบครัวแบบหญิงหนึ่งชายมากกว่า 1 คน

ง. Promiscuity เป็นครอบครัวแบบหญิงชายมีความสัมพันธ์ทางเพศกับใครก็ได้โดยไม่มีแบบแผน

จ. Group Marriage เป็นครอบครัวที่ชายมีภรรยาได้ 1 คน และภรรยาของตนจะถูกแบ่งปันให้กับชายอื่นในระดบอายุเดียวกัน

ฉ. Pairing เป็นครอบครัวที่สามีภรรยาจะอยู่ด้วยกันจนกว่า เลิกร่างกันไปหาผู้อื่น ๆ ต่อไป

3. ทิศารณาด้วยความสัมพันธ์ทางสายโลหิต

ก. Patrilineal ถือว่าญาติฝ่ายพ่อสำคัญ

ข. Matrilineal ถือว่าญาติฝ่ายแม่สำคัญ

ค. Bilineal ถือว่าญาติของทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่สำคัญ



## 4. พิจารณาจากที่อยู่อาศัย

- ก. Patrilocal คู่สมรสอาศัยอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายชาย
- ข. Matrilocal คู่สมรสอาศัยอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิง
- ค. Neolocal คู่สมรสไม่อยู่กับพ่อแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยจะแยกอยู่ต่างหาก

## อย่างอิสระ

## 5. ที่มาของคู่สมรส ซึ่งก็คล้ายกับที่กล่าวมาแล้วคือ

- ก. Endogamy สมรสกับคนในวงความสัมพันธ์โดยอาจะ เป็นคนชั้นเดียวกัน  
ผิวเดียวกัน อาชีพหรือเชื้อชาติเดียวกัน
- ข. Exogamy สมรสกับคนนอกวงความสัมพันธ์ นอกอาชีพ การสมรสกับคนต่างฐานะ  
ต่างอาชีพ ต่างเชื้อชาติศาสนา

การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวนั้น เป็นการมีปะทะสัมพันธ์กับบุคคลมากกว่า 2 คนขึ้นไป ย่อม  
เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันได้บ้างในบางครั้ง จนมีอุปสรรคไว้วางใจอันล้ำมรรยานั้นอยู่ด้วยกันย่อมมีเรื่อง  
ราวกระทบกระทั่งกันบ้าง โดยเปรียบเสมือนลิ้นกระทบกับฟัน แต่การดำเนินชีวิตการแต่งงานให้มีความสุข  
และอยู่กันนานตลอดช่วงชีวิตนั้นจำเป็นต้องใช้ศิลปการครองเรือนอย่างมากและไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว  
ในชีวิตการครองเรือน คู่สมรสจะต้องศึกษาพิจารณาซึ่งกันและกัน และพยายามประคับประคองชีวิตคู่  
ให้ตลอดรอดฝั่งเป็นที่ภาคภูมิใจของลูกหลานในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม สาเหตุของการแตกแยกครอบครัว  
ก็สามารถจำแนกได้หลายประการ ดังที่ ศาเรียง ฤกษ์มณี (2521 : 83) กล่าวได้ว่ามี

## 4 ประการคือ

1. เนื่องจากความเจ็บป่วยของคู่สมรส
2. สงครามและภัยธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพลัดพรากและสูญเสีย
3. ภาวะทางเศรษฐกิจ
4. ความขัดแย้งของคู่สมรสที่มีทัศนคติไม่ตรงกัน มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอุดมการณ์

ขัดแย้งกันย่อมนำไปสู่การสิ้นสุดของชีวิตครอบครัวได้



### อิทธิพลที่มีผลต่อการปรับตัวในชีวิตแต่งงาน

- ลักษณะของการเตรียมตัว ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม บางสังคม ผู้ใหญ่คาดหวังให้ บางสังคมก็เลือกเองหรือมีการทดลองการมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานก็ได้ บางคนก็อาจจะมีการตั้งครุภักก่อนแล้วจึงจะสามารถแต่งงานได้ ลักษณะของการเตรียมตัวจึงขึ้นอยู่กับประสภการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับ
- บทบาทในชีวิตแต่งงาน บัคลับันวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นมีความรู้เรื่องบทบาทของชีวิตแต่งงานมาก แต่บางครั้งก็อาจจะผิดพลาดไปจากความเป็นจริง เพราะบัคลับันบทบาทบางประการ ทั้งเพศหญิงและเพศชายหัดเทียมกันแล้ว เช่น เพศหญิงจะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานบ้านอีก นับเป็นภาวะที่ลำบากใจบ้าง
- การแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย มักพบในผู้ที่การศึกษาไม่ค้อยสูงนัก และผลการศึกษาวิจัย ยังพบว่า การแต่งงานเมื่ออายุยังน้อยนั้นจะมีผลต่อการหย่าร้างมาก แต่เมื่อมีบุตรเกิดขึ้นมาก็อาจจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีกันระหว่างพ่อแม่ลูกได้
- การแต่งงานกับคนต่างระดับ ไม่ว่าจะเป็นคนต่างชาติ คำล่มา ต่างสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม จะมีผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อย่างมากมาย เพราะขาดความเข้าใจ ขาดความรู้สึกร่วมไปกับอีกฝ่ายหนึ่ง
- ระยะเวลาในการเกี่ยวพารา ศรัลลัน ซึ่งจะมีผลทำให้การปรับตัวเมื่อแต่งงานไปแล้ว ไม่สามารถทำได้ดี เพราะไม่ทราบลักษณะนิสัย หรือการกระทำบางประการของคู่แต่งงาน
- อารมณ์รัก วัยผู้ใหญ่ตอนต้นมักจะเป็นวัยที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความรักมากที่สุด โดยอาจจะไม่ยอมคำนึงถึงสภาพความเป็นจริง อาจจะมีผลต่อการปรับตัวในหน้าที่การงาน สภาวะความรับผิดชอบ และบทบาทที่ตนควรจะเป็นได้

ดังนั้นขอบเขตของการปรับตัวของชีวิตการมีครอบครัวนั้นพอจะสรุปได้ว่า

ในระยะ 1-2 ปีแรกในชีวิตแต่งงานนั้น คู่แต่งงานจะต้องพยายามปรับตัวให้ได้ เพื่อเข้ากับชีวิตของสามีและภรรยาได้เป็นอย่างดี ลักษณะการปรับตัวของคู่แต่งงานจึงประกอบด้วยลักษณะการปรับตัวที่สำคัญดังนี้



- การปรับตัวให้เข้ากับคู่แต่งงาน
- การปรับตัวในเรื่องเพศ
- การปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจ
- การปรับตัวต่อสภาวะตามกฎหมาย
- การปรับตัวต่อสภาพความเป็นพ่อแม่

### การเป็นพ่อแม่

การเป็นพ่อแม่ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดีเท่าที่นั้น ยังเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุดในชีวิตผู้ใหญ่ เพราะไม่เพียงแต่ที่สามารถมีผู้สืบสกุล หรือเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องเลี้ยงดูแต่ยังเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญที่สุด ประเทศที่พัฒนาและมั่งคั่ง นอกจากจะให้ประชาชนมีการกินอยู่ดีและมีการศึกษา และยังคงพัฒนาคนหนุ่มสาวให้ได้รับการฝึกการเป็นพ่อแม่ที่ดีในอนาคต การเป็นพ่อแม่นับเป็นอาชีพได้ประเภทหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีวิธีการดำเนินงาน จัดการด้วยตัวเองตลอดชีวิตของการมีครอบครัว เป็นงานที่แตกต่างจากงานอื่นและต้องการทักษะ และความเข้าใจที่แตกต่างกับต่อลูกในแต่ละวัย

### ผู้ใหญ่ที่ไม่ได้แต่งงาน (Single Adult)

สังคมปัจจุบันผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะอยู่คนเดียวมากขึ้น จากความเลื่อมภาคทางการศึกษา โอกาสในการศึกษา โอกาสในการทำงาน ตลอดจนสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้คนหนุ่มสาวแต่งงานช้าลง หรือบางทีก็อยู่เป็นโสด โรดเจอร์ส (Rodgers 1974 : 12-13) กล่าวว่าในสังคมอเมริกันมี 3-4 คนใน 100 คนที่ไม่ได้แต่งงาน และแนวโน้มนี้คาดว่าจะมีสูงมากขึ้น ผู้ใหญ่ตอนต้นมักจะเลื่อนการแต่งงานออกไปจนอายุเกือบจะเข้าวัยกลางคน หรือไม่ก็อยู่เป็นโสดตลอดชีวิต

ในอดีตบุคคลมักจะแต่งงานก่อนอายุ 40 ปี แต่ก็มีแบบแผนที่แตกต่างระหว่างผู้ชายและผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงาน ผู้ชายไม่ได้แต่งงานเพราะมีการศึกษาน้อย มีอาชีพที่ต้อยและมีรายได้ต่ำ ส่วนผู้ใหญ่ไม่ได้แต่งงานโดยมาก การศึกษาเฉลี่ยค่อนข้างสูงและมีรายได้สูง และก็มีเหตุผลอีกหลายประการที่คนอยู่เป็นโสด เพราะบางคนเลือกที่จะมีชีวิตแบบนี้ บางคนไม่มีโอกาสที่จะแต่งงาน บางคนเลือกที่จะใช้ชีวิตแบบอยู่ร่วมกับเพื่อน บางคนสนใจค่าลนา หรืออุทิศชีวิตเพื่ออุดมการณ์ บางคนก็มีความผิดปกติทางร่างกายหรือทางอารมณ์ บางคนก็เป็นคนรักร่วมเพศ และใช้ชีวิตแบบคนโสด บางคนก็มีปัญหาทางการเงิน หรือการทำงานที่เป็นอุปสรรคต่อการแต่งงาน



การที่คนโสดอยู่คนเดียวในปัจจุบันนี้ก็ไม่มีเหงาและด้วยมีกิจกรรมทางสังคมที่พัฒนาขึ้นมา มากมาย เช่น ด้านสหภาพ การศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากมาย เพื่อล่อลวงคนโสด ซึ่งรวมไปถึงคนหนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงาน หรือคนสูงอายุที่เลือกจะเป็นคนโสดตลอดชีวิต หรือเป็นพวก รักร่วมเพศ นอกจากนี้พวกที่เป็นแม่หรือหย่าร้างก็รวมอยู่ในกลุ่มคนโสดอีกด้วย ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ก็จะมี ความสนใจและความต้องการเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องมีการบริการพิเศษจากสังคม หรือมีแบบแผนของ สังคมที่แตกต่างออกไป

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

##### ก. เกี่ยวกับการศึกษาต่อ

มอร์ริสัน (Morrison 1968 : 2966-2967) ได้วิเคราะห์คุณสมบัติของบางประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับการเลือกสถาบันที่จัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย สิ่งแบบสอบถามแก่เด็กจำนวน 25,000 คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบค่าตอบแบบ สอบถามกับระดับคะแนนจาก Iowa Test of Educational Development (ITED) ผลการ วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้คะแนนจาก ITED สูง เลือกเรียนมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตร 4 ปี มากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำ นักเรียนที่ได้คะแนนต่ำส่วนมากเลือกเรียนพาณิชย์หรือเทคนิค
2. นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงส่วนมากเลือกเรียนมหาวิทยาลัย นักเรียนที่ บิดามารดาไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมักเลือกเรียนพาณิชย์หรือเทคนิค
3. นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพอยู่ในวิชาชีพชั้นสูงส่วนมากเลือกเรียนมหาวิทยาลัย นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพในระดับใช้ทักษะมักเลือกเรียนพาณิชย์หรือเทคนิค

ดอบบินส์ (Dobbins 1969 : 2958-2959) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความปรารถนา และความมุ่งหวังทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนมัธยมปลายจำนวน 292 คน จาก 5 เคานตี (County) ในรัฐหลุยเซียนา (Louisiana) ผลปรากฏว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อเรื่อง เหล่านี้มากคือ บิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและการศึกษาต่อ ส่วนเพื่อนจะมีอิทธิพล รองลงไป

ในปี ค.ศ.1971 เจอโรม (Jerome 1971 : 36-A)

ได้สำรวจความปรารถนาหรือความมุ่งหวังในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้น



มัธยมศึกษาตอนปลาย รัฐแคนซัส (Kansas) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะหาความมุ่งหวังหรือความปรารถนาทางการศึกษาและการประกอบอาชีพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 74 ของกลุ่มประชากรทั้งหมดมีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อหรือได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพหลังจากสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ร้อยละ 15 อยากรับงานทำเต็มเวลา ร้อยละ 6 อยากเข้าศึกษาต่อเป็นทหาร ร้อยละ 5 อยากรจะเป็นทหาร ในจำนวนผู้ที่ต้องการศึกษาต่อทั้งหมด ร้อยละ 88 ต้องการศึกษาดูในสถาบันการศึกษาภายในรัฐ ระดับสถาบันที่ต้องการศึกษามีหลายระดับคือ ต้องการศึกษาระดับวิทยาลัยเอกชน ระดับอนุปริญญาตรี ร้อยละ 28 ระดับมหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 26 โรงเรียนอาชีวศึกษา ร้อยละ 12 และวิทยาลัยครู ร้อยละ 3

เมฮาน (Mehan 1972 : 2064 - A)

ได้ทำการ

ศึกษาปี 1972 เรื่องการวางแผนการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของนักเรียนที่จะสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรัฐแอริโซนา (Arizona) และองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกลักษณะสอบถามแก่เด็กจำนวน 20,000 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนส่วนใหญ่ที่วางแผนศึกษาต่อเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง พวกที่อายุน้อยต้องการศึกษาต่อมีจำนวนมากกว่าพวกที่อายุมาก
2. พบว่าพ่อแม่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนในการวางแผนในการศึกษาต่อ เช่นเดียวกับ การวางแผนของเด็กในเรื่องการทำงาน
3. มีนักเรียนจำนวนน้อยมากที่วางแผนออกไปทำงานประเภทใช้กำลัง
4. มีหลายคนคิดจะไม่ศึกษาต่อเพราะเงินไม่เพียงพอ
5. มหาวิทยาลัยแห่งรัฐแอริโซนา และมหาวิทยาลัยแอริโซนาได้รับการเลือกมากที่สุด
6. นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการข้อมูลข่าวสารในเรื่องโอกาสศึกษาต่อและการหางานทำมากกว่านี้

สแตวทส์ (Stouts 1981 : 1941 - A)

ได้ทำการสำรวจถึงเหตุผล

ที่ว่าทำไมผู้ใหญ่ถึงหันกลับไปเรียนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ศึกษาจากผู้สำเร็จการศึกษาเป็นอันดับที่ 3 ปี โดยใช้แบบสอบถามจากผลการศึกษาพบว่าความสนใจส่วนบุคคลและความสนุกที่จะเรียนเป็นเหตุผลสำคัญที่กลับมาเรียนต่อ ส่วนประโยชน์ด้าน เกี่ยวกับการทำงานที่สัมพันธ์กับอาชีพนั้นเป็นเหตุผลที่สำคัญเป็นอันดับที่รองลงมา



แมทสัน (Matheson 1983 : 2054 - A) ได้ศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ชาย  
ในระดับอุดมศึกษา เกี่ยวกับความต้องการและประเภทของการช่วยเหลือ จากการศึกษาพบว่า การ  
กลับเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่ชาย ส่วนใหญ่ เป็นเพราะเหตุผลด้านอาชีพ  
และเกือบทั้งหมดจะกลับมาศึกษาต่ออีกแม้ว่าจะไม่ได้รับการอุดหนุนช่วยเหลือก็ตาม

นอกจากนี้ เอดจ์คอมบ์ (Engelcomb 1983 : 1730 - A)  
ได้ศึกษาถึงความต้องการศึกษาต่อของพยาบาลประจำการของพยาบาลระดับอนุปริญญา ประชากรใน  
การศึกษาได้แก่ พยาบาลประจำการ ผู้บริหารและนักศึกษาพยาบาล ศึกษาถึงความต้องการการ  
ศึกษาต่อรวมถึงการเรียนรู้อื่นๆเพิ่มเติม และการได้รับการสนับสนุนเพิ่มทุนประสบการณ์ โดยสามารถแยก  
ความต้องการได้ 5 ประเภทคือ ทักษะทางด้านวิชาการ พัฒนาด้านส่วนตัวและสังคม แบบแผน  
วิธีการสอบ นโยบายการบริหารและการให้บริการนักศึกษา นอกจากนี้ยังสำรวจถึงสิ่งแวดล้อมของ  
วิทยาลัยด้วย ผลการศึกษาพบว่า

1. คณาจารย์และผู้บริหารยอมรับว่าการพัฒนาทักษะทางวิชาการ และการให้บริการ  
ช่วยเหลือนักศึกษา สำคัญกว่าที่นักศึกษาคิดว่าควรจะเป็น
2. ความต้องการที่มากที่สุดของนักศึกษาได้แก่ การล่อปลากเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เกิดการเรียนรู้  
มากกว่า กำสั้งใจจากครอบครัว ผู้ล่อนล่นใจในความก้าวหน้าของนักศึกษา ประสบการณ์วิชาชีพ  
และการช่วยเหลือด้านเงินทุน

ปี 1984 สแปรทท์ (Spratt 1984 : 4-8) ได้เขียนบทความ  
กล่าวถึง ความต้องการและความสนใจของนักศึกษา วัยผู้ใหญ่ว่าต้องการอะไรในสถานศึกษา พอสรุป  
ได้ดังนี้คือ ต้องการการปฐมนิเทศทางการศึกษา ต้องการเรียนช่วงเย็นอาทิตย์ละ 3 ชั่วโมงติดต่อกัน  
สนใจที่จะเรียนวันเสาร์อาทิตย์ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังต้องการหน่วยกิต ประสบการณ์  
นอกชั้นเรียน และวุฒิบัตรอีกด้วย ด้านอิทธิพลที่มีต่อการศึกษาต่อของนักศึกษาผู้ใหญ่ นั้น มาจากการ  
ปรึกษาหารือเป็นระยะเวลานานกับครอบครัว และเพื่อน ๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษารุสย  
ของ ลอคเกอร์ (Locker 1986 : 38-40) ที่ได้กล่าวถึงผลงานวิจัยที่ศึกษาถึงการศึกษา  
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้สรุปออกมาว่า



1. ผู้ใหญ่มีแนวโน้มโดยธรรมชาติที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
2. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีที่สุดถ้าผู้สอนมีการวางแผนการเรียนที่พึงพอใจ
3. ผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะปรับปรุงบุคลิกภาพ พฤติกรรม เมื่อเขาทราบถึงจุดมุ่งหมาย

หรือเป้าประสงค์ของชีวิต

4. ความสามารถที่ซับซ้อน เช่นการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการติดต่อกับบุคคลอื่น จำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝน
5. การเรียนรู้เป็นวงจรแบบวงกลม ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ ปฏิริยาละท้อน การสร้างความรู้ใหม่ และทดสอบโดยการกระทำ
6. ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่เรียนรู้ เพื่อที่จะให้มีความรู้

ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่ช่วยให้การเรียนของผู้ใหญ่ประสบความสำเร็จคือ ความตั้งใจ และเห็นอกเห็นใจจากผู้สอน การฝึกหัดและประเมินผลทันที การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนให้สอดคล้องกับอาชีพ มีแบบอย่างในการเรียน และการเรียนเป็นกลุ่ม

ด้านอิทธิพลที่มีต่อการศึกษาคือของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ วอลเคทท์ (Volkert 1986 : 3625-A) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลที่มีต่อการศึกษาคือในระดับมหาวิทยาลัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 1986 พบว่านักศึกษาในแต่ละวิทยาลัยมีความต้องการศึกษาต่อแตกต่างกัน และอิทธิพลที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนต่อมีหลายประการได้แก่ ปริมาณของมหาวิทยาลัย ประเภทของโปรแกรมการศึกษา สถานะทางการเงินของนักศึกษา และสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

ข. เกี่ยวกับด้านการประกอบอาชีพ

ใน ค.ศ.1956 นักจิตวิทยาชื่อ การิสสัน (Garrison 1956 : 415-423) ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก ได้แบ่งองค์ประกอบออกเป็น

1. องค์ประกอบที่เป็นบุคคล ได้แก่ บิดามารดา ญาติ พี่น้อง เพื่อน ตลอดจนผู้ที่เด็กรู้จัก
2. องค์ประกอบที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง เช่น เพศ ลัทธิปัญญา คำนิยม ที่ยึดถือความสนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และทัศนคติของเด็กที่มีต่ออาชีพนั้น ๆ



3. องค์ประกอบที่มาจากสังคม เช่นความต้องการของสังคม ความต้องการของสังคมมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมาก เนื่องจากความต้องการทางสังคมส่งผลถึงโอกาสที่จะได้งานทำ และความก้าวหน้าในการทำงาน

ใน ค.ศ.1961 เมอร์ดอช (Murdoch 1961 : 2361) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน ผลปรากฏว่าในการเลือกอาชีพ นักศึกษาในวิทยาลัยส่วนมากได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบที่เป็นความสนใจและความรู้เกี่ยวกับความสามารถของตัวเอง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนส่วนมากตัดสินใจได้ดีได้แก่การสนทนากับบุคคลที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ และการอ่านหนังสือ และใน ค.ศ.1961 เมอร์ดอช (Murdoch) ได้ศึกษาถึงผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชาวนิโกร ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียน 14 แห่งใน Eastern North Carolina จำนวน 301 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและแบบสอบถาม ผลปรากฏว่านักเรียนร้อยละ 70 ตอบว่ารู้จักบุคคลที่ประกอบอาชีพที่นักเรียนเองอยากประกอบ และในจำนวนนี้ร้อยละ 78 ยอมรับว่าได้รับอิทธิพลจากบุคคลเหล่านั้นในการตัดสินใจเลือกอาชีพได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่เลือกอาชีพช่างแก้ไขเครื่องยนต์ รองลงมาได้แก่กลุ่มนักเรียนที่เลือกอาชีพครู ช่างอิฐ และช่างตัดเสื้อ กลุ่มนักเรียนที่ได้รับอิทธิพลจากผู้มีต้นสังกัดน้อยที่สุด ได้แก่กลุ่มนักเรียนที่เลือกอาชีพนักแสดง นักแสดง ระบุว่า ช่างวิทยุและวิศวกร

กินเบอร์ก (Ginberg 1965 : 254-257) กล่าวว่า การเลือกอาชีพของคนขึ้นอยู่กับคุณสมบัตินี้ของอาชีพที่เลือก แต่ละคนย่อมเลือกอาชีพตามองค์ประกอบที่แตกต่างกัน การเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลโดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เช่น บิดามารดา ครู เพื่อน เป็นต้น การตัดสินใจเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่งที่ยึดถือตลอดไปเป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อตนเองและสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

ในระหว่าง ค.ศ.1962-1966 โมวซีเรียน และคณะ (Mowserian, et al. 1966 : 87) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพที่นักเรียนเลือกอาชีพของบิดา โดยทำการวิจัยกับนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง ซึ่งศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) จำนวน 147 คน ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนบอกอาชีพที่ตนอยากทำ



และให้บอกอาชีพของบิดา การวิจัยทำติดต่อกัน 4 ปี ตลอดระยะเวลาที่นักเรียนศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลปรากฏว่านักเรียนทั้งชายและหญิงส่วนมากเลือกอาชีพในระดับสูงกว่าอาชีพที่บิดามารดาประกอบ และการเลือกอาชีพของนักเรียนเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลา 4 ปี แสดงว่าการเลือกอาชีพของนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงที่เข้าในการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามทฤษฎีของพัฒนาในการเลือกอาชีพของพวกวัยรุ่นที่เปลี่ยนไปเป็นขั้น ๆ ตามลำดับอายุ

ใน ค.ศ.1967 โคลลาโซ (Collazo 1967 : 1534-1535)

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพของเด็กหนุ่มสาว Puerto Rican กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชายหญิงจาก 10 โรงเรียน จำนวน 515 คน ผลปรากฏว่านักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมในเมือง บิดาประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการมักจะเลือกอาชีพชั้นสูง ส่วนนักเรียนที่อยู่ในชนบท บิดาเป็นช่างวานหรือทำงานหนัก จะเลือกอาชีพในระดับต่ำเป็นส่วนมาก

ใน ค.ศ.1974 ไอร์วิง (Irving 1974 : 405)

ได้ทำการ

ศึกษาเด็กในครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ผลปรากฏว่าเด็กในครอบครัวที่บิดามารดาศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป บุตรจะได้รับการศึกษาถึงชั้นอุดมศึกษาขึ้นไป ส่วนใหญ่ ครอบครัวที่บิดามารดาไม่จบชั้นมัธยมศึกษา บุตรส่วนใหญ่ในครอบครัวเหล่านี้จะไม่ได้รับการศึกษาถึงชั้นอุดมศึกษา

ใน ค.ศ.1978 ดอนเนล (Donnell 1978 : 2212)

ได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับการเลือกโครงการการศึกษา เกี่ยวกับอาชีพ และอาชีพที่ค้นหาของนักเรียนชั้นปีที่ 12 ของโรงเรียนในรัฐมิสซิสซิปปี จากกลุ่มตัวอย่าง 356 คน ผลปรากฏว่าบิดามารดาผู้ปกครอง เป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจของนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาและอาชีพ และนักเรียนส่วนมากถึงโครงการเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ สมิทส์ (Smith 1981 : 92 - A) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

วุฒิภาวะด้านการอาชีพกับการเลือกศึกษาด้านอาชีพใน ค.ศ.1981 แนวการศึกษาพบว่า

1. ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างทัศนคติต่อสถานศึกษา และเชื้อชาติกับวุฒิภาวะด้านอาชีพ
2. ตัวแปรด้านเพศมีความสัมพันธ์ กับวุฒิภาวะทางอาชีพ น้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ



3. ประสบการณ์การทำงานไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับวุฒิ/ วาระทางอาชีพ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเกรดเฉลี่ยในระหว่างการศึกษา กับวุฒิภาวะทางอาชีพ
5. มีความสัมพันธ์อย่างลุ่มร ระหว่างความสามารถด้านการอ่าน กับวุฒิภาวะทางอาชีพ
6. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเกรดเฉลี่ยในเนื้อหาหลักสูตร กับวุฒิภาวะด้านอาชีพ
7. สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับวุฒิภาวะทางอาชีพแต่ไม่เด่นชัด

คาร์ล ดักกลาส (Carl Douglas 1983 : 2064-A) ได้ศึกษาถึงข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ คำนึงมในการทำงาน และการยอมรับในอาชีพของนักศึกษาปริญญาต่อสาขาวิชาการ เขาต้องการที่จะศึกษาให้ลุ่มรณและชนิดของงานและเหตุผลที่ต้องการทำงานนั้น ผลจากการศึกษาพบว่า มี 2 คน เท่านั้นที่แตกต่างจากบุคคลอื่น คืออยากเป็นแม่บ้าน เลขานุการ และนักกฎหมาย การศึกษาแผนการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้หญิงเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์ ความทะเยอทะยานด้านอาชีพ นั่นคือ แบบการวางแผนการทำงานในแต่ละวันจะเป็นแนวทางที่จะทราบแผนอาชีพ และแผนชีวิตในอนาคตได้

ค. ด้านการมีครอบครัว งานวิจัยของต่างประเทศมีการศึกษาไว้ดังนี้

ในปี 1984 ลีวายและคณะ (Levy, et al. 1984 : 67-86) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การงานและชีวิตครอบครัวของกลุ่มมารล์ 81 คู่ และคนโสด 142 คน ซึ่งทำงานในสายการป็นของสหรัฐ

ภายใต้ลุ่มมติฐานที่ว่าความต้องการเฉพาะของบทบาทการทำงาน จะต้องมผลกระทบต่อด้านบทบาทความอึดอึด ความไม่พึงพอใจ ความตึงเครียดสำหรับผู้ทำงานสายการป็นที่แต่งงานและไม่แต่งงาน



ผลจากการสำรวจส่วนใหญ่ พนักงานที่แต่งงานแล้วและมีความขัดแย้งในบทบาท มีความตึงเครียดและไม่พึงพอใจในการทำงาน และการมีชีวิตครอบครัวลุ่มๆกว่า คนที่ไม่ได้แต่งงาน

นอกจากนี้ อิมามูรา (Immamura 1986 : 32-34) ได้ศึกษาข้อมูลจากภรรยาต่างชาติชาวไนจีเรีย 21 คน ที่อาศัยอยู่ในไนจีเรีย เพื่อจะสำรวจว่าการแต่งงานของเขาเริ่มต้นอย่างไร ที่ไหน โดยใช้ทฤษฎีของ B.I. Murstein เป็นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า การแต่งงานที่ไม่ใช่เชื้อชาติเดียวกัน เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุผลที่หลากหลายของคู่สมรส นอกจากนี้จากข้อมูลยังพบว่าเป็นการแลกเปลี่ยนสถานะ เช่น เรียบหนังสือด้วยกันมา มีความใกล้ชิดเห็นอกเห็นใจกันมากกว่าจะคิดถึงเรื่องความแตกต่างของเชื้อชาติ

## 2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์

งานวิจัยด้านการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วมักจะ เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานคหกรรมศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดลมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องโภชนาการ ที่สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิจัยด้านอาหารและโภชนาการ ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เน้นการปรับปรุงโภชนาการและพัฒนาครอบครัวชนบท

บริน แนนซี เอเลน (Breen Nancy Ellen 1986 : 3227-A) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ ความเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับสถานะในปัจจุบัน และทิศทางในอนาคตของวิชาคหกรรมศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมคหกรรมศาสตร์ถูกจัดไว้อยู่ในระดับเหนือปานกลาง แต่ไม่เป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษา โดยทั่วไปทั้ง ๆ ที่ในปณิธานของหลักสูตรก็เขียนไว้ชัดเจนในแต่ละสถาบันที่กล่าวถึงความสำคัญในวิชานี้ ส่วนคุณภาพการศึกษาเน้นสอดคล้องในระดับปานกลางและดี

ผู้บริหารเห็นว่าวิชาทางคหกรรมศาสตร์เป็นสาขาวิชาเฉพาะมากกว่าสาขาวิชาทั่วไป ปัญหาที่พบมากได้แก่ขาดการวิจัยและภาพพจน์ทางสังคมต่อวิชาชีพนี้ยังไม่ดี สภาคหกรรมศาสตร์อเมริกาควรรับบทบาทสำคัญมากในการยกระดับวิชาชีพคหกรรมศาสตร์



### ลักษณะนักศึกษา

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์อายุเฉลี่ย 21 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่กำลังอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยของการบรรลุจิตภาวะ เป็นวัยที่เริ่มพบปัญหาชีวิตแบบใหม่ พร้อมทั้งจะ เริ่มชีวิตและเผชิญ ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นวัยแห่ง การสำรวจ ต้องการการเรียนรู้และปรับตัวไปเรื่อย ๆ เพื่อเป็นแนวทางและวางแผนในการดำเนินชีวิตที่แน่นอน ของตน จากพื้นฐานดังกล่าวนี้ก็ทำให้บุคคลวัยนี้มีความตั้ง เครียดทางอารมณ์ ต้องพบกับการแก้ปัญหา และตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญหลาย ๆ เรื่อง เช่น การเลือกอาชีพ การศึกษาต่อ การเลือกคู่ครอง หรือแนวทางในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นวัยที่ เริ่มสร้างหลักฐาน หรือเป็นวัยแห่งการทำงาน เพื่อ สร้างความมั่นคงในชีวิตและเป็นการวางรากฐานในการเข้าสู่ชีวิตแต่งงาน มีครอบครัว บทบาทเป็น พ่อแม่ มีพัฒนาการของพ่อแม่ที่ดีในการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญ ถือเป็นบรรทัดฐาน (Norm) ของการดำรงชีวิตในฐานะผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง ในสังคม ดังนั้นคนหนุ่มสาววัย 20-30 ปี เป็นวัยที่มองอนาคตข้างหน้าด้วยความสุขและความหวัง ขณะที่คนสูงอายุมองอดีตด้วยความสุขและชื่นชม

### นักศึกษาผู้ใหญ่

ถึงแม้ว่านักศึกษายุใหญ่จะมีความแตกต่างจากนักศึกษารุ่นใน เรื่องอายุ ความสามารถ พื้นฐานเป็นการเรียนจะต่างกัน เล็กน้อย สภาพร่างกาย แรงจูงใจ ประสบการณ์ และพื้นฐานการศึกษาที่เริ่มมาก่อน ต่างหากที่มีอิทธิพลต่อความสามารถด้านการ เรียนรู้มากกว่าอายุ ช่วงอายุของผู้ใหญ่ มีความเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคม กลุ่มเพื่อน ความต้องการ ความสนใจ และแรงจูงใจ

### ลักษณะของนักศึกษายุใหญ่

มีการศึกษาระยะยาวในเรื่องสติปัญญา และการเรียนรู้พบว่าอายุไม่ได้มีผลต่อความสามารถ ในการเรียนรู้ จากการศึกษาแสดงว่า สติปัญญาของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงต่อเมื่ออายุ 65 ปีไปแล้ว แต่ผู้ใหญ่จะมีปัญหา เรื่องการจำมากกว่าเด็ก ซึ่งเป็นการจำระยะสั้น จำได้ไม่นานก็ลืม การศึกษา และประสบการณ์มีอิทธิพลต่อการหลุดลอบทางสติปัญญา มากกว่าอายุ ประสบการณ์ที่หลากหลายจะกระตุ้น



พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ แต่ประสบการณ์ก็อาจจะ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ได้ ประสบการณ์  
 ส่วนบุคคลสามารถจะเรียนรู้งานใหม่ได้ง่ายกว่าสิ่งที่เขา เคยค้นเคยมาแล้ว นอกจากนี้อาจจะมีผลต่อ  
 ความสามารถในการแก้ปัญหา เพราะนักศึกษาผู้ใหญ่มักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเก่าที่ตนเคยใช้  
 และเคยชิน เพราะไม่ค้นเคยถึงวิธีการ นิสัย และทักษะ

บุคลิกภาพของนักศึกษาผู้ใหญ่ก็ยากที่จะเปลี่ยนแปลง มีความมั่นคงและวิตกกังวลน้อยกว่า  
 วัยเด็ก แต่สภาพการณบางอย่างก็อาจจะเพิ่มความตึงเครียดและเป็นเหตุอุปสรรคในการเรียนรู้ได้

#### พัฒนาการของทฤษฎีของผู้ใหญ่วัยต้น

เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยเฮคลิเปียร์ แล้วที่กล่าวถึงพัฒนาการของบุคคลวัยนี้ในบทละครชื่อ  
 "As you Like It" (บทที่ 2 ตอนที่ 7) แต่เน้นบทบาทของเพศชายเท่านั้น ส่วนฟรอยด์  
 (Freud) นักจิตวิเคราะห์มีความเชื่อว่าวัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีความสามารถที่จะรักและทำงานได้  
 แนวคำลัษณินทูกก็ได้กล่าวถึงช่วงชีวิตของมนุษย์ไว้ 4 ช่วงได้แก่ ช่วงวัยเรียน ช่วงสัดการบ้านเรือน  
 ครอบครัว ช่วงพักผ่อนที่หยุดทำงาน และช่วงไกลฮืดคำลัษณาในช่วงสุดท้าย ซึ่งนับว่าเป็นสุดเริ่มต้น  
 ในด้านการศึกษาผู้ใหญ่อย่างแท้จริง ต่อมานักจิตวิทยาในช่วงศตวรรษ 20 ก็ได้เริ่มมาสนใจด้านนี้  
 มากขึ้นได้แก่ Piibler, Jung, Erikson, Levinson, Sheehy

แมรี จอย (Mary Joy Ostrovski 1979 : 190-192) ได้สรุปรวบรวมทฤษฎีที่  
 เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่วัยต้น ที่นักจิตวิทยาหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

Piibler กล่าวถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นว่า แบ่งได้อยู่ในช่วงที่ 2 และ 3 ของช่วง  
 ชีวิตคือ

ช่วงที่ล่อง ได้แก่ ลัสร้างแผนชีวิตเบื้องต้นง่าย ๆ คร่าว ๆ สัมผัสกับความเป็นจริงมากขึ้น  
 มีประสบการณ์กับบุคคลและวิชาชีพ และมีบุคลิกภาพที่ขยาย

ช่วงที่ลุ่ม ได้แก่ เริ่มมีทิศทางและมีความเป็นปัจจุบัน ได้รับประสบการณ์ที่ลุ่มรณแบบ  
 ได้รับจุดลุดยอดของชีวิต มีค่านคิตที่ชัดเจนต่อการดำรงชีวิต



### จุง (Jung)

- เลิกเพื่อฝันแบบเด็ก ๆ
- มีความเกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณทางเพศมากขึ้น
- มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกมั่นคง
- มองชีวิตกว้างขวางขึ้น

### อีริกสัน (Erikson)

- ผู้ใหญ่ตอนต้นนี้อยู่ในช่วงเป็นตัวของตัวเอง สืบค้น
- เริ่มมีความสามารถแบบผู้ใหญ่
- เริ่มพัฒนาการมองหาคู่ / เข้าสู่อาชีพ
- เริ่มเข้าเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นที่เคารพนับถือและอุดมคติ
- ประสบความสำเร็จในชีวิตในด้านการทำงาน เฝ้ายหน้ากับสภาพที่ส่งผลต่อจิตใจ
- ช่วงสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดดเดี่ยว
- ยอมรับตัวเองในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและมีส่วนเป็นเจ้าของอย่าง

### ชัตเจน

- ยอมรับว่าจิตใจมีส่วนร่วมเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัญชาตญาณ
- พัฒนาการด้านร่างกาย อวัยวะสมบูรณ์เต็มที่

### ช่วงกำเนิดลูกหลาน เชื้อยชา

- สร้างบางอย่างขึ้นในตนเองที่จะยอมรับหรือทนได้ต่อสภาพความตายที่ก้าว

### เข้ามาถึง

- เลี้ยงดูลูกหลานในรุ่นต่อไป

### Levinson et al : ออกจากครอบครัว (ช่วงอายุ 16-24)

- เริ่มมีความคิดเห็นแตกต่างระหว่างตนเองกับพ่อแม่
- มีความคิดสร้างสรรค์ทางอารมณ์และการหารายได้โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่
- ออกจากบ้าน



เริ่มเข้าสู่โลกของผู้ใหญ่ (อายุ 20-27 หรือ 29 ปี)

- สร้างพื้นฐานที่อยู่ใหม่ (หาที่อยู่ใหม่)
- วางรูปแบบในการดำเนินชีวิตด้วยตัวเอง
- วางรูปแบบการคบเพื่อน
- พัฒนาการด้านการมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม
- เริ่มใช้ชีวิตตามแนวแพทย์ของ คนนิยม

ช่วงอายุเข้าสู่ 30 ปี

- มีการตรวจลอบ ยืนยัน และทบทวนช่วงชีวิตที่ผ่านมา เริ่มอยู่ที่เป็นหลักแหล่ง (28-32 ปี)
- มีการยอมรับอย่างลึกซึ้งด้วยตนเอง เห็นด้วยในคำชักชวน และทำงาน
- ทำงานอย่างจริงจัง

Sheehy วัยถอนรากถอนโคน (18-22 ปี)

- เริ่มหากกลุ่มเพื่อนและยอมรับในบทบาททางเพศ
- ตัดสินใจในตนเองเกี่ยวกับอาชีพ
- เริ่มสร้างอุดมคติหรือการมองโลก
- ออกจากบ้าน เริ่มทำใจได้ต่อการพลัดพราก
- มีความคิดแตกแยกกับพ่อแม่

เข้าสู่วัยที่ 20 (22-28 ปี)

ทุกสิ่งที่ทำ

- เข้าสู่โลกแห่งความเป็นจริง และมีคำจำกัดความที่ชัดเจนในความรู้สึกใน
- พยายามค้นหาที่ปรึกษา (ถ้าเป็นไปได้)
- สร้างโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบชีวิตและการทำงาน



## อายุ 30 ปี

- เต็มไปด้วยความกระวนกระวายและปรารถนาที่จะ "หลุดพ้น"
- ตรวจสอบข้อชีวิตย้อนหลัง : เตรียมพร้อมในสิ่งที่จะเกิดตามมา
- เปลี่ยนอาชีพหรือยอมรับในสิ่งใหม่
- รื้อฟื้นสัมพันธภาพที่มีอยู่
- มองเห็นจุดเริ่มต้นและเวลาที่สิ้นสุดอย่างชัดเจน
- ค้นหาความเป็นตัวของตัวเอง พิจารณาในตน
- เริ่มที่จะฟังเสียงจากพ่อแม่
- เริ่มเกี่ยวข้องกับความรู้สึกว่า เวลา มีอิทธิพล
- เริ่มเกี่ยวข้องกับความรู้สึกด้านกรรมชีวิต

## เริ่มพิจารณาถึงอาการแสดงออกถึงการเสื่อมของร่างกาย

- เริ่มเคลื่อนไหวอย่างมากอีกครั้ง (วัย 30 ปี เข้า 40 ปี)
- มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
- เริ่มมีการยอมรับและสำรวจแหล่งทั้งหมด

## Diekelmann

- สร้างความเชื่อมั่นเป็นตัวของตัวเองจากพ่อแม่ ทั้งด้านร่างกาย คำใช้จ่าย

## และสภาพจิตใจ

- เริ่มที่จะหยุดการพึ่งพาพ่อแม่
- พัฒนาค่านิยมของตนเอง
- สร้างตัวเองเพื่อท้าทายสังคมและครอบครัว
- ตรวจสอบระบบความเชื่อของตนเอง
- พัฒนาความรู้สึกในความไม่ใกล้ชิดสนิทสนม
- ค้นหาลักษณะเป็นตัวของตัวเอง
- ตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ
- สร้างความสัมพันธ์สนิทสนมกับบุคคลภายนอกครอบครัว



## Gould อายุ 18-22 ปี

- ยึดเพื่อนแทนครอบครัว
- ล้างอุปนิสัย วัฒนธรรมย่อยของตนเอง
- มีความคิดเปิดกว้างในเรื่องเกี่ยวกับโลกทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยและส่วน

ที่ไม่เกี่ยวข้อง

## อายุ 22-28 ปี

- รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของ "คนรุ่นนี้"
- มุ่งที่จะเข้าสู่โลกแห่งความเป็นจริง และพัฒนาความไว้วางใจในตนเอง
- เพื่อนมีอิทธิพลน้อยลงในแง่การยึดเพื่อนแทนครอบครัว

## อายุ 29-34 ปี

- รับประกันในสิ่งที่ตัดสินใจทำลงไป
- มีแรงจูงใจเข้ามาเกี่ยวข้อง
- สิ้นใจครอบครัวและลูก
- การแต่งงาน : เครียด : ความคิดแตกแยก
- อยากจะได้เงินมากขึ้น

ฮาร์วิงเฮิร์ท (Harvinghurst, 1972) พุทธิงพัฒนาการของนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ว่า

(18-30 ปี) ว่าเป็น

- วัยแห่งการเลือกครอง
- เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมชีวิตกับคนอื่น
- เริ่มต้นมีครอบครัว
- มีบุตร
- จัดการบ้านเรือน
- มีความมั่นคงในการทำงาน
- เป็นพลเมืองที่ดี
- หากกลุ่มสังคมที่ถูกใจ



ส่วน เคนเนดี (Kennedy, 1977) กล่าวถึงพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (ช่วงอายุ 18-23 ปี) ว่าเป็นวัยที่เลือกและเตรียมเข้าสู่อาชีพ มีความเป็นอิสระ เตรียมหาแบบแผนครอบครัวในอนาคต มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีพัฒนาการในด้านการทำงาน ความสัมพันธ์

ช่วงอายุ 24-35 ปี นับว่าเป็นช่วงสำคัญในเรื่อง

- การประกอบอาชีพ
- การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนร่วมงาน
- การเริ่มตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงาน ค่านิยม และความสัมพันธ์ในครอบครัว

ซึ่งตรงกัน พฤษี อาชวอรัง (2525 : 218) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ที่มีอายุวัยนี้ มีเหตุผลในการศึกษาหลายประการ เช่น ต้องการเรียนรู้ ต้องการการฝึกฝน เพื่อการประกอบอาชีพ หรือพบเพื่อนใหม่ ๆ เป็นต้น

#### การศึกษาคหกรรมศาสตร์

การศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์เป็นการศึกษาสำหรับคนในทุก ๆ อายุ โปรแกรมการสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุคคลและพัฒนาการของครอบครัว ซึ่งเริ่มตั้งแต่การดูแลก่อนคลอดจนถึงตลอดชีวิต มีการจัดการสอนหลายรูปแบบ เช่น สอนในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย การศึกษาผู้ใหญ่ อบรมระยะสั้นทั้งในและนอกหลักสูตร ฯลฯ วิธีการสอนก็ใช้สื่อการสอนหลายรูปแบบ เช่น อธิบาย ทำโครงการ สัมมนา ปรึกษาหารือสอนในห้องเรียน ตลอดจนการศึกษาผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามแม้วิชาด้านคหกรรมศาสตร์มีการเรียนการสอนมานานแล้ว แต่เพิ่งจะมีการจัดการสอนอย่างมีระบบเมื่อค.ศ. 1919 มาขึ้นเอง จากผลการประชุมที่ Lake Placid Conference on Home Economics ในปี 1902 ได้ให้คำนิยามของคหกรรมศาสตร์ว่า เป็นการศึกษากฎหมาย สถานการณ์ หลักการ และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องถึงสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันของมวลมนุษย และธรรมชาติของสังคม ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะของปัจจัยทั้งสองประการนั้น (Delighton 1971 : 474)

การจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ในสมัยก่อนมุ่งแต่เป็นการสอนในบ้าน สอนสตรีให้รู้จักดูแลบ้าน เลี้ยงดูเด็กและปรนนิบัติบุคคลในครอบครัวให้มีความสุข จากการประชุมที่ Lake



Placid เกี่ยวกับเรื่องศททรรรมค่าสตร์ในปี 1983 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษา และจากการประชุมคราวนี้ได้มีผลักดันให้เกิดองค์การหรือสมาคมศททรรรมค่าสตร์อเมริกันขึ้นมา

(American Home Economics Association) ซึ่งเรียกย่อว่า AHEA เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1910 (Blankenship and Moerchen 1982 : 44) การศึกษาศททรรรมค่าสตร์ก็เริ่มจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบตั้งแต่บัดนั้น การเจริญของสาขาวิชาเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการจัดการเรียนการสอนหลายสาขาวิชา ดังปรากฏในวารสารศททรรรมค่าสตร์ (Vocational Home Economics 1976 : 34) ดังนี้คือ

1. Consumer and Homemaking Education ประกอบด้วยโปรแกรมด้านการเรียนการสอน กิจกรรมและการให้บริการวิชาชีพเกี่ยวกับด้านการบริโภคศึกษา อาหารและโภชนาการ บ้านและบุพการศึกษาคณะพัฒนาการและแนะแนวเด็ก การจัดการบ้านเรือน บ้านและอุปกรณ์งานบ้าน ผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

2. Occupational Home Economics Education ประกอบด้วยโปรแกรมการเรียนการสอน กิจกรรม และการให้บริการเกี่ยวกับการทำงานในวิชาชีพ โดยเน้นความรู้และทักษะด้านศททรรรมค่าสตร์ ในขอบข่ายของ Consumer และ Homemaking Education

ต่อมาสมาคมศททรรรมค่าสตร์อเมริกัน ได้พัฒนาปรัชญาหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาศททรรรมค่าสตร์ว่า เน้นความสำคัญไปที่ครอบครัว ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยเริ่มต้นของความใกล้ชิดสนิทสนม การปะทะสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล ตลอดจนแลกเปลี่ยนค่านิยม จุดมุ่งหมาย สิ่งที่ดีที่พึงมี ความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และข้อตกลงระหว่างกันและกัน (Henrietta 1980 : 19) แนวความคิดด้านศททรรรมค่าสตร์เห็นว่าครอบครัวเป็นแหล่งให้ชีวิต ที่ปกป้องคุ้มครองและให้สิ่งใหม่ ๆ แก่ชีวิตของบุคคลเป็นโรงเรียนแห่งแรกของมนุษย์ ศึกษาศททรรรมค่าสตร์เป็นวิชาที่จัดการศึกษา เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เป็นวิชาที่ท้าทายในการช่วยเหลือมนุษย์ให้ปรับตัวในความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้ในอนาคตที่ผันแปรตลอดเวลา



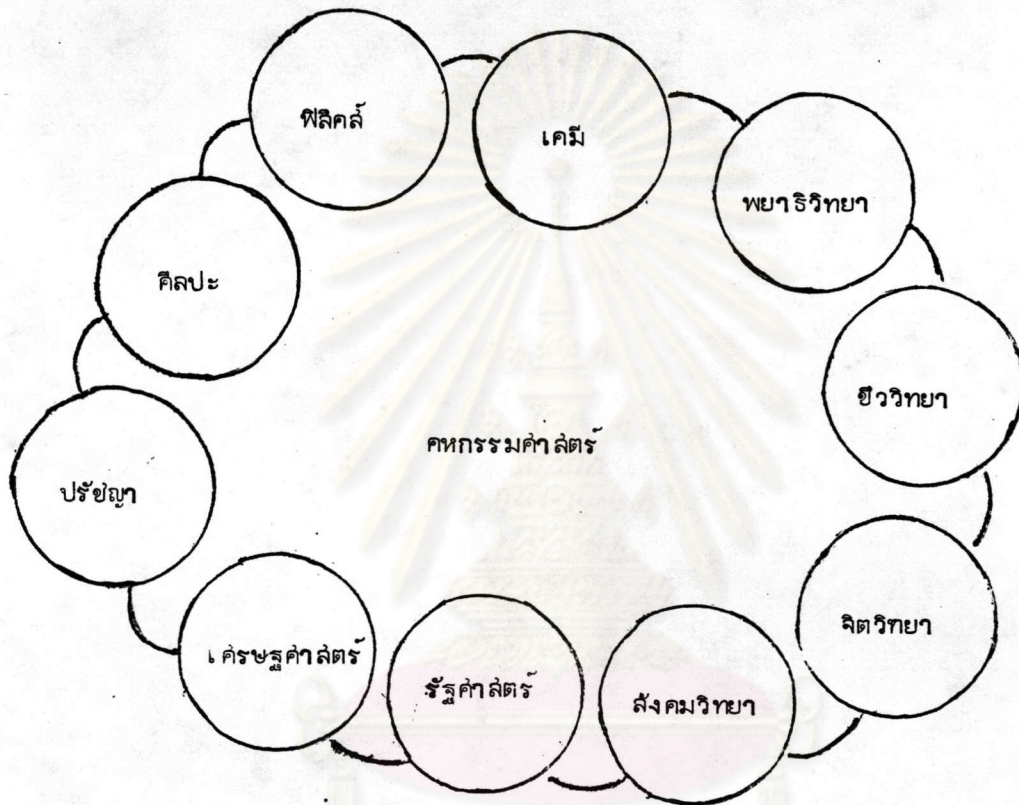
ส่วนการศึกษารายการสอนคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทยนั้น นักคหกรรมศาสตร์ท่านหนึ่งคือ วัฒนา ประทุมสิทธิ์ (2523 : 1) กล่าวว่าผู้สอนคหกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่สอนตามความรู้ที่ได้รับมมาจากต่างประเทศ ซึ่งไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคมไทย ความรู้ที่สอนบางส่วนก็เป็นความรู้เก่าที่ไม่เหมาะสมกับสภาพและภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน การเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของครู การสอนคหกรรมไม่เพียงแต่สอนให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเท่านั้น จะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาบุคลิกลักษณะ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักปรับตนเองให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในงานของตนและวิชาที่เลือกเรียน

เรืองอวัชร ศรินิสทา (2520 : 2-9) กล่าวว่า การสอนคหกรรมศาสตร์ที่ตื้นนั้น ครูต้องพยายามเลี่ยงการบอกรับมากเกินไป ใช้กลวิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากในขณะที่เรียน พยายามจัดและเสนอกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ประยงค์ ลินดาวงศ์ (2520 : 2-7) ยังเพิ่มเติมอีกว่าผู้สอนควรจะคำนึงถึง วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรม การเรียนหรือการกำหนดวิธีเรียน ตลอดจนการประเมินผลให้สอดคล้องกัน โดยการวัดประสิทธิภาพการเรียนรู้นี้ให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับวิทยาลัย ควรจะส่งเสริมให้นักศึกษาวิทยาลัยปรับตัวและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละวัยและชุมชนนั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พิณสิทธิ์ บริบูรณ์สุข (2527 : 71) กล่าวว่าไว้ในหนังสือปฐมนิเทศคหกรรมศาสตร์ว่า นักคหกรรมศาสตร์ที่มีอาชีพเป็นครู ควรจะสอนให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาคหกรรมศาสตร์เข้าไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนได้อย่างจริงจัง และสามารถถ่ายทอดความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ให้แก่สมาชิกในครอบครัวและผู้อื่นได้ด้วย

นักคหกรรมศาสตร์ที่ทำหน้าที่เป็นพัฒนากรหรือ เภษกิจ เกษตรก็ควรจะ เผยแพร่งานคหกรรมศาสตร์ให้แก่ชาวชนบทที่ขาดความรู้ในด้านอาหารและโภชนาการ สุขภาพอนามัย การวางแผนครอบครัว การเลี้ยงและอบรมเด็ก การปรับปรุงที่อยู่อาศัย การตัดเย็บและการออกแบบเสื้อผ้า ตลอดจนการใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ เป็นต้น



วิชาคหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับบ้าน ครัว ครบครัน และสังคม มีสาขาวิชาหลาย  
สาขาวิชาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์เช่น วิชา เคมี พยาธิวิทยา ชีววิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์  
เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา ศิลปะและฟิลิคส์ ดังแผนภูมิดังนี้



โปรแกรมการศึกษาคหกรรมศาสตร์ดังได้กล่าวแล้วว่ามุ่งพัฒนาครอบครัวและสมาชิกของ  
ครอบครัว เนื้อหาวิชาที่สอนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ  
ตน ตลอดจนทักษะในการดำรงชีวิตให้ดี มีความฉลาด ใช้อีวิตอย่างฉลาด รู้จักการแก้ปัญหาที่มีค่านิยม  
ที่ถูกต้องและชัดเจน เรียบรู้ที่จะตั้งจุดมุ่งหมายและพัฒนาแนวทางให้บรรลุจุดมุ่งหมายของชีวิต ตลอดจน  
เรียนรู้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งส่วนตัวของครอบครัวและสังคม

คห แปลว่า บ้าน กรรม แปลว่า การกระทำ คำศัพท์ แปลว่า ความรู้ ดังนั้นคหกรรมศาสตร์  
จึงหมายถึงวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมภายใน เป็นเรื่องที่มีมา เป็นเวลานานแล้ว  
ความหมายในสมัยก่อนมุ่งเน้นไปในด้าน การทำงานบ้าน ทำอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า การดูแลสุขภาพ  
ความสะอาด การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ใช้น้ำบ้าน แต่คหกรรมศาสตร์ในความหมายที่กำหนดหลังจาก



พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา คือวิชาที่มีศิลป วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการครองตน ครองคน และครองทรัพย์สินสมบัติ วิชาศหกรรมศาสตร์เพิ่ง เล็ง การตอบสนอง ความต้องการทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และ เศรษฐกิจ เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาให้เห็นความสามารถที่มีอยู่ในตนได้อย่างสมบูรณ์

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของศหกรรมศาสตร์ว่าเป็น การให้การศึกษและการบริการเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับพัฒนา การคุณค่า ความพอใจของบุคคลและครอบครัว ตลอดจนชุมชนด้วย โดยเน้นในเรื่องความต้องการคุณค่าอาหารของครอบครัว การจัดการทรัพยากรครอบครัว การดูแลเด็กเล็ก พัฒนาการครอบครัวและเด็ก อาหารและโภชนาการ ตลอดจน เรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย นั่นก็คือการเตรียมตัวสำหรับการมีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในปี พ.ศ. 2517 คณะกรรมการกำหนดนโยบายศหกรรมศาสตร์ ได้เสนอคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ทางการศึกษา ให้รับรองใช้คำ "ศหกรรมศาสตร์" แทนคำอื่น ๆ ซึ่งมีความหมายเดียวกัน และใช้เป็นศัพท์ทางการศึกษาได้

สำหรับในประเทศไทย วิชาศหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยหลักต่าง ๆ ของการครองเรือน มากกว่าการดูแลรักษาบ้านเรือน เป็นวิชาที่รวมวิชาต่าง ๆ หลายวิชาเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งว่าด้วยความต้องการทางกาย จิตใจ ทางสังคมและ เศรษฐกิจ นอกจากนี้ศหกรรมศาสตร์ยังเกี่ยวข้องกับศิลป วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และธรรมชาติอันเกี่ยวข้องกับปัญหาของครอบครัว ตลอดจนมีอิทธิพลต่อสุขภาพ ทางกายและจิตของบุคคลในครัวเรือน

ศหกรรมศาสตร์ได้รวบรวมวิชาสาขาต่าง ๆ หลายสาขาไว้ด้วยกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ อย่างเดียวกันคือ เพื่อความเจริญของครอบครัว ได้แก่ สาขาอาหารโภชนาการ การผ้าและเครื่อง แต่งกาย ศิลปประยุกต์ ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ในบ้าน การจัดการบ้านเรือน เศรษฐศาสตร์ ครอบครัว พัฒนาการเด็กและครอบครัวสัมพันธ์ สาขาเหล่านี้เมื่อนำมาบูรณาการแล้วจะเป็นรากฐานของการ ดำเนินชีวิตเป็นอย่างดี



นั่นคือ คหกรรมศาสตร์เป็นสาขาที่ประยุกต์ความรู้หลายสาขา เข้าด้วยกัน โดยมีภาพรวมของ แต่ละสาขา และนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและครอบครัว เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ปัจจุบันปรัชญาของคหกรรมศาสตร์ก็ได้เพิ่มขึ้นมา เป็นการนำความรู้หลายวิชามาประยุกต์ให้เกิดต่อบุคคลและครอบครัวเพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ของสังคม เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยดีในอนาคต

จุดมุ่งหมายทั่วไปของวิชาคหกรรมศาสตร์ ในการเรียนการสอนเพื่อผลิตนักคหกรรมศาสตร์ อันเป็นกำลังสำคัญในด้านนี้คือ 1) เพื่อนำความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันและยกระดับมาตรฐานของครอบครัว 2) เพื่อเป็นพื้นฐานในการหาความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และสามารถไปประกอบอาชีพได้ 3) เพื่อนำวิชาคหกรรมศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ 4) เพื่อนำวิชาเหล่านี้ไปแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ทั้งของตนเอง ครอบครัวและสังคม 5) เพื่อช่วยรักษาส่งเสริมและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมนิยมประเพณีต่าง ๆ ที่ดีงามของชาติสืบไป

สำหรับงานหรืออาชีพต่าง ๆ ที่สามารถใช้วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ได้มีดังนี้คือ 1) ครูตามสถาบันต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน 2) โภชนากรตามโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน 3) พัฒนากรและในกรมอื่น ๆ กระทรวงมหาดไทย 4) เคหกิจเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5) นักวิชาการ กระทรวงสาธารณสุข งานเอกชน ฯลฯ 6) งานเสิร์ฟอาหารในโรงแรมและร้านอาหาร ฯลฯ

#### ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์

ประเทศไทยจัดการเรียนการสอนด้านคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จากการบันทึกในวรรณคดี ประเพณีต่าง ๆ ของไทยล้วนแต่บ่งบอกถึงลักษณะงานทางด้านคหกรรมศาสตร์หลายประเภท วัตถุประสงค์ให้การศึกษาสำหรับเด็กชาย ส่วนหญิงไทยนั้นได้รับการอบรมสั่งสอนในวังหรือบ้านเจ้านาย เป็นการเตรียมตัวเป็นกุลสตรี โดยศึกษา เรื่องการเย็บปักถักร้อย การทำกับข้าว การถนอมอาหาร การดูแลปรมันสมบัติบุตรและสามี ตลอดจนศิลปการครองเรือนต่าง ๆ การเรียนการสอนไม่ได้ทำเป็นหลักคู่ที่แน่นอน ใช้เทคนิคการสอนแบบสาธิตและลงมือปฏิบัติจริง ต่อมาประเทศไทยมีการติดต่อกับต่างประเทศโดย เฉพาะอย่างยิ่งชาวตะวันตก ก็ได้รับวัฒนธรรม ตลอดจนแนวความคิดด้านการศึกษาเข้ามาจนกลายเป็นรูปแบบของการอุดมศึกษาไทย คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรก ตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2459



หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สถานะและสภาพสังคม เศรษฐกิจของ  
 เจ้านายและบุคคลชั้นสูงเปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพสูงขึ้นไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานผู้อื่นได้  
 เหมือนเคย อีกทั้งโรงเรียนสำหรับคนสตรีก็มีเพิ่มมากขึ้น บิดามารดานิยมส่งบุตรหญิงของตนเข้า  
 โรงเรียนเพื่อศึกษาวิชาต่าง ๆ ดังนั้นเรื่องอาหารการกิน เรื่องการบ้านการเรือนก็ได้รับความ  
 นิยมน้อยลง การศึกษาด้านนี้จึงได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับดังนี้

พ.ศ. 2475 ได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีบ้านหวายขึ้น ที่วัดดอนทราย ลอนวิชาการฝีมือและ  
 การบ้านการเรือนให้สตรี โดยมุ่งหมายให้วิชานี้เป็นประโยชน์แก่การครองเรือน

พ.ศ. 2476 ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิสาขามัญการช่างสตรีเพิ่มขึ้น ให้หลักสูตรประโยคมัธยม  
 วิสาขามัญการช่างสตรี

พ.ศ. 2477 เปิดโรงเรียนการเรือนพระนครขึ้น

พ.ศ. 2480 ขยายโรงเรียนการช่างสตรีออกไปทุกจังหวัด

พ.ศ. 2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อผ้าวัดหงษ์รัตนาราม เมื่อ พ.ศ. 2498 ได้เปลี่ยน  
 ชื่อเป็น โรงเรียนการช่างสตรีธนบุรี และปี พ.ศ. 2516 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอาชีพศึกษานบุรี

พ.ศ. 2482 ได้แยกโรงเรียนสตรีบ้านหวายออกเป็น 2 โรงเรียนคือโรงเรียนสตรีบ้านหวาย  
 และโรงเรียนการช่างสตรีบ้านหวาย

พ.ศ. 2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยาและย้ายมาอยู่ที่อาคารเรียนเดิมของ  
 โรงเรียนพาณิชย์การวัดเทวราชกุญชร ปี พ.ศ. 2485 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช  
 ยกฐานะเป็นวิทยาลัยโชติเวชเมื่อปี พ.ศ. 2517 ลอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนก  
 คหกรรมศาสตร์

พ.ศ. 2485 เปลี่ยนชื่อ โรงเรียนการช่างสตรีบ้านหวาย เป็นโรงเรียนการช่างสตรี  
 พระนครใต้ ต่อมากลายเป็นแม่แบบของโรงเรียนการช่างสตรีส่วนภูมิภาค ลอนวิชาชีพต่าง ๆ รวมกัน  
 คือ การตัดเย็บ การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ  
 การประดิษฐ์เครื่องเล่นและการช่างเบ็ดเตล็ด



พ.ศ. 2486 เปิดโรงเรียนเล่าวภา เปิดสอนแผนกการช่างสตรีระดับอาชีวศึกษาตอนต้น  
อาชีวศึกษาตอนปลาย และเปิดสอนระดับอาชีวศึกษาชั้นสูงเมื่อปี พ.ศ. 2499

พ.ศ. 2490 เปิดโรงเรียนเอี่ยมละออ สอนแผนกการช่างสตรีระดับอาชีวศึกษาตอนต้น  
และเปิดสอนอาชีวศึกษาตอนปลาย เมื่อปี พ.ศ. 2490 ปัจจุบันสอนระดับ ปวช. และ ปวส.

โรงเรียนของกรมอาชีวศึกษา ได้รับการกระทบกระเทือนจากผลสงครามโลกครั้งที่ 2  
โรงเรียนบางแห่งได้รับภัยจากสงครามเป็นอย่างมาก บางแห่งต้องยุบเลิกไปเพราะไม่มีนักเรียนเรียน  
หลังสงครามสิ้นสุดลง จึงต้องปรับปรุงหลักสูตรใหม่และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะชักจูงให้นิยมเรียน  
อาชีวศึกษามากขึ้น

พ.ศ. 2490 กรมอาชีวศึกษาได้อบรมช่างทอผ้าให้เป็นครูช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และอบรม  
ครูวุฒิช่างทอให้มีวุฒิเป็นครูสอนวิชาการช่างสตรี ในขณะที่เดียวกันได้จัดตั้ง โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา  
ขึ้นหลายสาขา รวมทั้งสาขาการช่างสตรีด้วย

พ.ศ. 2497 กรมอาชีวศึกษาร่วมกับองค์การ M.S.A. (USAID) ปัจจุบันได้จัดตั้งวิทยาลัย  
เทคนิคขึ้น มีการสอนวิชาเคหศาสตร์ รับนักเรียนชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา นักเรียน  
ที่จบจากอาชีวศึกษาชั้นสูง และนักเรียนที่สำเร็จประกาศนียบัตรครู อาชีวศึกษา นักเรียนที่จบอาชีวศึกษา  
ชั้นสูง และนักเรียนที่สำเร็จประกาศนียบัตรครูประถมศึกษาเรียนจากโรงเรียนการเรือนพระนคร หลักสูตร  
แบ่งออกเป็น 2 แผนกคือ

1. แผนกผ้าและการตัดเย็บ
2. แผนกอาหารและโภชนาการ

เมื่อจบหลักสูตร 2 ปีแล้ว ผู้ที่ประสงค์จะเรียนต่อวิชาครูต้องเรียนอีก 1 ปี

พ.ศ. 2503 แผนการศึกษาชาติ ไม่รับรองครูที่ไม่มีวุฒิต่างครู เพื่อจะสอนในระดับประถม  
ศึกษา จึงทำให้ผู้จบการศึกษาสมัครเป็นครูไม่ได้ จำนวนผู้เรียนจึงลดลงทันที

พ.ศ. 2506 มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือ  
ด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF ในด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้  
โดยให้ทดลองใช้หลักสูตรใหม่ 35 แห่งในจำนวนโรงเรียนการช่างสตรี 74 แห่ง



พ.ศ. 2518 มีการแก้ไขหลักสูตรโรงเรียนช่างสีทั้งงานและนอกโครงการ เข้าเป็น  
หลักสูตรเดียวกัน

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีมีหลายสถาบัน  
ดังนี้

พ.ศ. 2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์  
หลักสูตร 2-4 ปี วุฒิที่ได้รับ คศ.บ.

พ.ศ. 2500 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชา  
คหกรรมศาสตร์ หลักสูตร 2-4 ปี วุฒิที่ได้รับ ทท.บ. กศ.บ.

พ.ศ. 2500 มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสาธารณสุขศาสตร์ ภาควิชาโภชนวิทยา หลักสูตร  
2-4 ปี วุฒิที่ได้รับ ทท.บ.

พ.ศ. 2517 วิทยาลัยครูสวนดุสิต คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตร  
2 ปี วุฒิที่ได้รับ คบ.

พ.ศ. 2517 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์  
หลักสูตร 2-4 ปี วุฒิที่ได้รับ คศ.บ.

พ.ศ. 2517 มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะเกษตรศาสตร์ ภาควิชาผลิตภัณฑ์อาหาร หลักสูตร  
2-4 ปี วุฒิที่ได้รับ กศ.บ.

พ.ศ. 2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์ หลักสูตร 2-2 $\frac{1}{2}$  ปี  
วุฒิที่ได้รับ คศ.บ.

ซึ่งเป็นผลจากการตราพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518  
เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ วัตถุประสงค์เพื่อผลิตครูอาชีวศึกษา  
ระดับปริญญาตรีและให้การศึกษาวิชาชีพระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี และวันที่ 9  
มีนาคม พ.ศ. 2520 มีประกาศใช้พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารบางส่วนของกรมอาชีวศึกษา  
กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีผลให้มีการโอนอำนาจหน้าที่



กิจกรรมทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานศึกษาทั้ง 28 แห่ง ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2519 ไปเป็นของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 5)

คณะกรรมการค้ำส่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเปิดทำการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 หลักสูตรปริญญาตรี 2-2 $\frac{1}{2}$  ปี รับนักศึกษาที่สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาคณะกรรมการค้ำส่ง หรือผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และประโยศक्रमมัธยม (ปวส., ปม.) โดยผ่านการสอบคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตนักวิชาการ และนักธุรกิจ กรรมการค้ำส่ง ครู กรรมการค้ำส่งสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษา พัฒนาการ และ เคากิจ เกษตร เป็นต้น

ความมุ่งหมายของหลักสูตรกรรมการค้ำส่งบัณฑิต

1. เพื่อพัฒนากำลังคนระดับสูงด้านกรรมการค้ำส่ง ให้สามารถประกอบอาชีพเชิงวิชาการ และธุรกิจกรรมการค้ำส่ง เฉพาะสาขา ได้แก่ กรรมการค้ำส่งศึกษา อาหารและโภชนาการ ผ้าและเครื่องแต่งกาย พัฒนาการครอบครัวและเด็ก และอื่น ๆ ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีชื่อเรียกตามวุฒิ ปริญญาตรีในสาขาเฉพาะนั้น ๆ
2. เพื่อฝึกอบรมให้เป็นผู้มีในสังคม สามารถในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เผยแพร่ความรู้เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย ธารง ปรับปรุง และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามให้เหมาะสมกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถในการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน และแก้ปัญหาด้วยวิชาการ หลักการและเหตุผล ทั้งในชีวิตประจำวันและวงธุรกิจ เป็นผู้ใฝ่ในการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อติดตามวิทยาการสมัยใหม่
3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมความมีระเบียบวินัยความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว และสังคม ตรงต่อเวลา ประหยัดประณีต และมีเจตคติต่อวิชาชีพของตนในทางที่ดี

สาขาวิชาที่เปิดสอน

คณะกรรมการค้ำส่ง เปิดสอนสาขาวิชากรรมการค้ำส่ง ซึ่งแบ่งเป็น 4 วิชาเอก ดังนี้

1. วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย
2. วิชาเอกอาหารและโภชนาการ



3. วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา ซึ่งแยกเป็น 4 สาขางานคือ
  - 4.1 สาขางานผ้าและเครื่องแต่งกาย
  - 4.2 สาขางานอาหารและโภชนาการ
  - 4.3 สาขางานคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
  - 4.4 สาขางานอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

#### เกณฑ์หลักสูตร

สาขาวิชาด้านอาชีพโดยตรงมีการเรียนการสอนดังนี้

1. กลุ่มวิชาพื้นฐาน	35	หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาชีพ	101-105	หน่วยกิต
2.1 หมวดวิชาแกนคหกรรมศาสตร์	28	หน่วยกิต
2.2 หมวดวิชาชีพเฉพาะสาขา	55	หน่วยกิต
2.3 หมวดวิชาชีพเลือก	18	หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

สำหรับสาขาวิชาด้านการศึกษาการเรียนการสอนจัดดังนี้

1. กลุ่มวิชาพื้นฐาน	35	หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาการศึกษา	31	หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาชีพ	72	หน่วยกิต
3.1 หมวดวิชาแกนคหกรรมศาสตร์	28	หน่วยกิต
3.2 หมวดวิชาชีพเฉพาะสาขา	40	หน่วยกิต
3.3 หมวดวิชาชีพเลือก	4	หน่วยกิต
4. กลุ่มวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

งานของบัณฑิตคณะคหกรรมศาสตร์ หลังสำเร็จการศึกษา

1. ครูในสถานศึกษาทุกระดับของ รัฐและเอกชน
2. นักกำหนดอาหารและโภชนาการในโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน



3. พนักงานในสถานบริการอาหาร (Fast Foods) โรงแรม ภัตตาคาร ฯลฯ
  4. พนักงานส่งเสริม ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามนโยบายของหน่วยราชการดังกล่าว
  5. ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า เริ่มกิจการเอง หรือทำงานในบ้านตัดเย็บเสื้อผ้า และโรงงานอุตสาหกรรม
  6. นักออกแบบเครื่องกายในนิตยสารแฟชั่นและร้านตัดเย็บเสื้อผ้าทั่วไป
  7. ช่างประดิษฐ์ในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสิ่งประดิษฐ์ส่งออก เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์
- ตุ๊กตา
8. ผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนา เด็ก เลิกของรัฐและเอกชน
  9. เจ้าของสถานประกอบการต่าง ๆ ขนาดย่อม

ฯลฯ

ปัจจุบันสถานศึกษาภายในประเทศที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญา โทดำนศกกรรมศาสตร์ โดยตรงมี 2 สถาบันคือ

1. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ส่วนสถาบันที่เปิดศกกรรมศาสตร์ สามารถศึกษาต่อด้านอาหารและโภชนาการได้ที่ คณะสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล